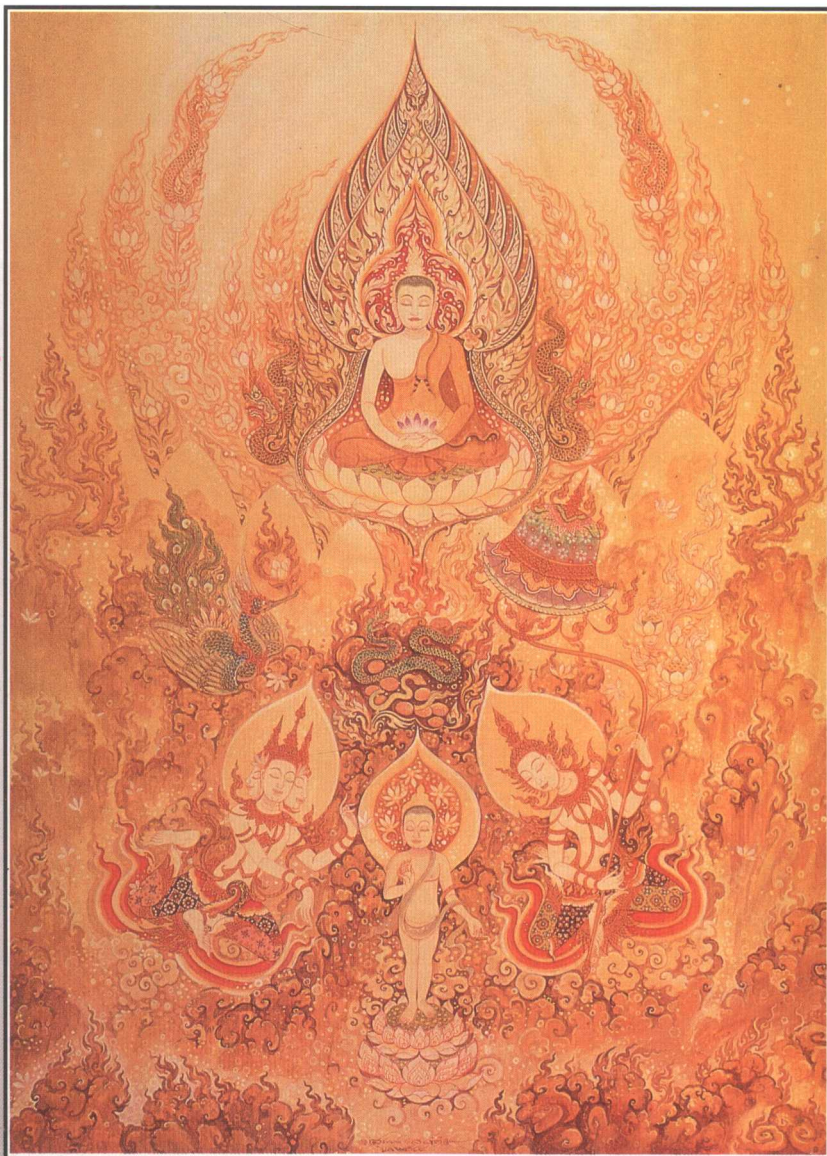

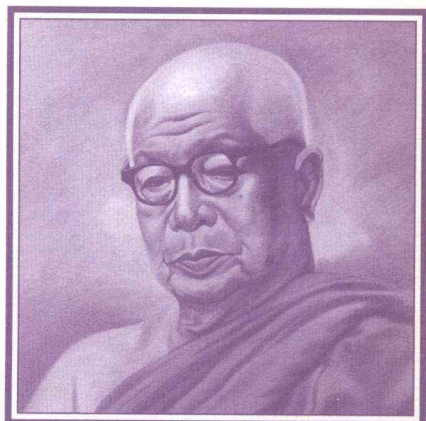
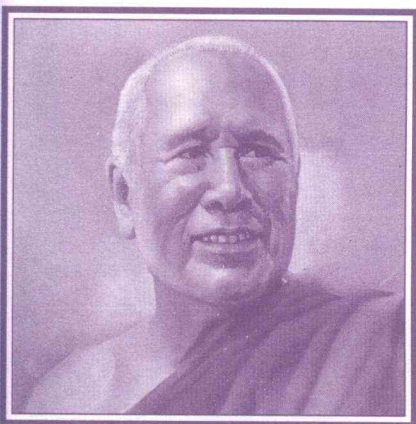
ส
ว
ร
ร
ค,
ใน
อก
น
ร
ก
ใน
ใจ

นิพพานที่นี้ และเดี๋ยวนี!

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ปัญญานันทภิกขุ

**นิพพานที่นี้
และเดี๋ยวนี !**

พุทธศาสนิกฯ

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ปัญญาันนทภิกขุ

นิพพานที่นั่นและเดี๋ยวนี้ !

พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนห้องสมุดศาลาจำปี้รัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนเสถียรธรรมสถาน เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้
ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน
ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๕๕๓-๔๒๔๓, ๕๕๔-๑๘๕๕, ๕๕๔-๓๐๗๔

ภาพปก : ฝีมือ อ.สุวัฒน์ แสนขัติ

อาสาสมัครจัดทำข้อมูลคอมพิวเตอร์ :

ดร.ชนานันท์ เสือวรรณศรี และคณะ, เบญจมาศ โพธิ์อรุณ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ตุลาคม ๒๕๔๕ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์ โดย สเนตรฟิล์ม โทร.๘๐๓-๒๒๔๘

พิมพ์ที่ : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง จำกัด โทร.๕๕๓-๔๐๐๑, ๕๕๔-๒๒๔๑

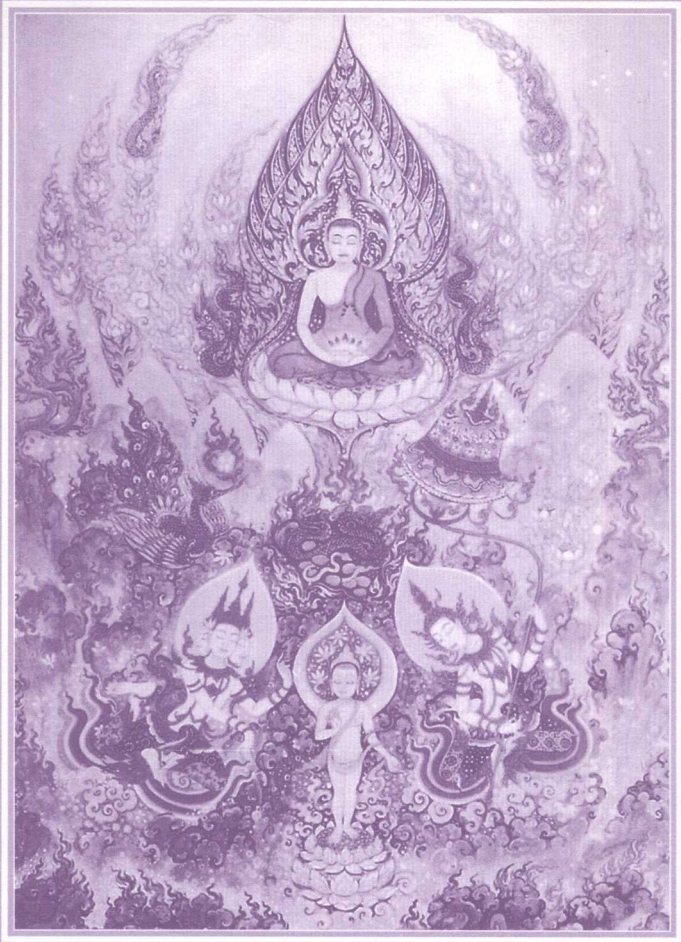
สวรสต์ในอก นรคในใจ

ปัญญาอันทกิกขุ

ปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์
ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษดิ์

๑ มิถุนายน ๒๕๒๓

ภาพโดย
อ.สุวัฒน์ แสน

❖ ผลูงขึ้นมา จากนรก ให้จับบัลลังก์
แล้วนั่งพัก บนสวรรค์ ก็นั่งลี้ครู่
ต่อแต่นั้น เหนานิพพาน นานโซอยู่
ชีวิตผู้ ประเสริฐศรี อย่างนี้แลฯ

พุทธทาสภิกขุ

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ปัญญาบัณฑิตกฤ

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์ อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

เมื่อวันเพ็ญที่ผ่านมานี้ เราทั้งหลายคงจะได้ไปทำบุญกันเป็นพิเศษเพราะเป็นวันเพ็ญวิสาขบูชา ที่วัดนี้ก็จะมีคนมาในตอนเช้าตอนบ่ายมากกว่าปกติ แสดงว่าญาติโยมนี้มีความสนใจ มีความระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นบรมครูของชาวเราทั้งหลาย เมื่อระลึกถึงพระองค์ ก็ระลึกถึงคำสั่งสอนที่

สวรรค์ในอก นรกในใจ

พระองค์ได้แสดงไว้ เป็นการชี้ทางชีวิตให้เราได้เกิดความเข้าใจ เราจะได้เดินไปตามเส้นทางที่พระองค์ชี้ไว้ให้ ทางที่พระองค์ชี้ให้เราเดินนั้น เป็นทางไปสู่ความพ้นทุกข์พ้นร้อน เป็นทางที่ควรเดิน เป็นทางที่ใครเดินแล้ว ย่อมเห็นผลด้วยตนเอง ว่าผลแห่งการเดินทางนั้นเป็นอย่างไร พอเริ่มเข้าเส้นทางเราก็เห็นแล้ว คือเห็นว่ามันสบาย สงบ หมดปัญหาขึ้นไปโดยลำดับ

เมื่อเดินไปเรื่อยๆ เราก็จะเห็นผลแห่งการเดินมากขึ้น เมื่อถึงจุดหมายปลายทาง เราจะรู้สึกได้ว่าตัวเราหายไป มีแต่ธรรมชาติแห่งความสะอาด สว่าง สงบ อยู่ในใจตลอดเวลา ปัญหาต่าง ๆ ที่เราเคยประสบ ก็ไม่เกิดขึ้นแก่เราต่อไป นั่นคือปลายทางที่เรามุ่งจะไปให้ถึง

เราเป็นพุทธบริษัท เป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า เราก็ควรเดินตามเส้นทางที่พระองค์ชี้ไว้ให้เราเดิน ถ้าเราเดินไปทางอื่น ซึ่งไม่ใช่ทางที่พระองค์ชี้ไว้ให้ ก็เรียกว่าเราเป็นผู้เดินนอกทาง เมื่อเดินนอกทางก็ไปถึงจุดหมายปลายทางไม่ได้ มันไปถึงจุดอื่นซึ่งไม่ใช่จุดที่พระพุทธเจ้าชี้ให้เราเดิน การเดินทางนั้นเสียเวลาเสียเรี่ยวแรง แล้วบางทีก็เรียกว่าตายเปล่า ไม่ได้ประโยชน์จากการเดินทางเลยแม้แต่น้อย กลับจะเป็นการเพิ่มปัญหา คือความทุกข์ความเดือดร้อน ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเราด้วยประการต่างๆ เพราะการเดินผิดทางนี้เอง เพราะฉะนั้น การเดินทางจึงต้องพิจารณา ใช้ปัญญาในการที่จะเดิน

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ว่าเราควรจะไปทางไหน ให้เป็นทางที่พระพุทธเจ้าชี้ให้เดิน อย่าไปตามทางที่พระองค์ไม่ได้ชี้ไว้

ทางที่พระองค์ไม่ได้ชี้ไว้ก็มีเหมือนกัน เรียกว่าทางอื่น ลัทธิอื่น ในคำบาลีเขาเรียกว่า อัญญุตติตถิยะ

ติตถิยะ แปลว่า ทำ ทำน้ำ ทำเรือ เหมือนกับทำเรือต่างๆ ในกรุงเทพฯ ทำเขียวไข่กา ทำสามเสน ทำบางลำพู ทำข้างวังหลวงวังหน้า เขาเรียกว่า ทำ ทั้งนั้น

ทำนั้นสำหรับเรือมาจอด สำหรับให้คนขึ้นจากเรือ เป็นท่าที่คนลงไปในเรือ เพื่อจะเดินทางต่อไป ฉันท ไฉน หลักคำสอนในทางพระศาสนา ก็เรียกว่าเป็นท่าเหมือนกัน ภาษาบาลีเรียกว่า ติตถิยะ เวลาเรามาพูดในภาษาไทยว่าเตียรถีย์

เตียรถีย์ ก็คือศัพท์แผลงมาจากภาษาสันสกฤต เราเรียกว่าเตียรถีย์ เตียรถีย์นั้นเป็นคำกลางๆ ไม่ว่าจะดีไม่ว่าร้าย ไม่ว่าจะถูกไม่ว่าผิด มันเป็นคำกลางๆ

คำสอนของพระพุทธเจ้าก็เป็นท่าหนึ่งเหมือนกัน เป็นท่าที่พระองค์ให้เรือมาจอด ให้คนลงเรือเพื่อจะนั่งเรือข้ามฝั่งไปสู่ฝั่งโน้น ฝั่งโน้นนั้น คือฝั่งแห่งความสงบ สะอาด สว่าง ทางจิตใจ เป็นฝั่งที่ไม่มีปัญหา ไม่มีเรื่องยุ่งยาก ท่าที่พระองค์ให้เรือมาจอดนั้นก็เรียกว่าท่าของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าเป็นท่าอื่น ในบาลีเขาเรียกว่า อัญญุตติตถิยะ คือว่าทำอื่น มีคำว่า อัญญะ เข้าไปข้างหน้า ถ้าใช้คำว่า อัญญุตติตถิยะ เข้าไป

สวรรค์ในอก นรกในใจ

แล้วก็เป็นอย่างอื่นไป เป็นอัญญุเตียรถีย์ คือเตียรถีย์อื่น อันนั้นมันผิดไปจากเส้นทางของพระพุทธเจ้า

มีหนังสือเล่มหนึ่งที่เขาเขียนเหน็บแนมท่านเจ้าคุณพุทธทาส เขียนว่า “คำสอนเตียรถีย์” ท่านไม่ได้เจ็บปวดอะไร ไม่ได้ทุกข์ร้อนอะไร เพราะเป็นคำพูดที่กลางๆ ไม่ว่าจะตีว่าชั่ว ไม่ว่าจะเสียหายอะไร เป็นคำสอนที่มีอยู่ แต่ถ้าพูดว่า อัญญุเตียรถีย์ แล้วก็ทำให้รุ่นวายเป็นสักหน่อย คือว่า ว่าผิดไป แต่นั่นเขาว่าไม่ผิด แต่เพราะคนใช้ไม่เข้าใจ ไม่รู้มูลฐานของศัพท์ ไม่รู้มูลฐานของภาษาที่คนใช้ เลยใช้ว่า “คำสอนเตียรถีย์” จุดมุ่งหมายเพื่อจะชี้ให้เห็นว่า คำสอนที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาสสอนนั้นไม่ได้เรื่อง แต่ว่าใช้คำไม่ถูก เลยไม่เกิดเรื่องอะไรสำหรับผู้ถูกค้าน แต่ว่าผู้ค้านเองเสียเครดิตไปหน่อย เพราะไม่เข้าใจคำที่ใช้ ก็เป็นการลดราคาของตัวเอง คนเราไปว่าคนอื่นมันลดราคาของตัวเอง เพราะไม่ใช่เรื่องที่ควรว่าควรกล่าว

คำสอนของพระพุทธเจ้าก็เป็นทำหนึ่ง ที่คนจะลงไปในเรื่อง แล้วเรื่องก็จะออก เพื่อไปสู่ฝั่งโน้นคือพระนิพพาน พันทุกข์ พันร้อน อัญญุเตียรถีย์อื่นเขาก็มีทำของเขา เช่นทำของสัญญาชัย ทำของปริพาชก ทำของพวกขงูิล พวกอเจลกต่าง ๆ ซึ่งในสมัยนั้นมีเจ้าลัทธิมากมาย ที่สอนอยู่ในประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียในยุคนั้น เป็นประเทศที่รุ่งเรืองด้วยความคิด รุ่งเรืองด้วยสติปัญญา แล้วก็มีเสรีภาพในการที่จะ

สวรรค์ในอก นรกในใจ

คิดจะค้น จะกล่าวอะไรออกมาตามความคิดความเห็นของตัวเอง ไม่มีกฎหมายห้าม ไม่มีใครว่าอะไร เมื่อพูดออกไปแล้วก็มีคนเชื่อฟัง มีคนรับเอาไปปฏิบัติ ก็มีสมาชิกมีผู้สนับสนุนเพราะฉะนั้นท่าชั้นลงทั้งหลายในด้านจิตวิญญาณนี้ จึงเป็นที่พสกุพลาณอยู่ด้วยผู้คนตลอดเวลา ผู้คนเหล่านั้นเขามาศึกษา มารับทาง เพื่อเอาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป

แต่ว่าท่าทั้งหลายในสมัยนั้น ที่เด่นมีชื่อเสียงมีคนนิยมมาก ก็คือท่าของพระพุทธเจ้า เพราะ ท่าของพระพุทธเจ้านี้ มีคำสอนซึ่งประกอบด้วยเหตุผลอย่างแท้จริง เป็นสันติปฏิภาณ

เราสวดมนต์อยู่ทุกเช้าๆ ว่า สันติปฏิภาณ..เอหิภัสสโก.. โอปนยิโก... สันติปฏิภาณ หมายความว่า เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง เมื่อเราเอามาปฏิบัติแล้วประจักษ์แก่ใจ เป็นสิ่งที่จะมองเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่นั่งนึกเอาอย่างลมๆ แล้งๆ แล้วไม่รู้ ว่าอะไรเป็นอะไร แต่ว่าเมื่อศึกษาแล้ว เอามาปฏิบัติก็จะเห็นชัดด้วยตัวเอง อย่างนี้เรียกว่าเป็นสันติปฏิภาณ

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะที่พระพุทธเจ้าสอนนั้น เป็นสันติปฏิภาณจริงๆ คือเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษา ผู้ปฏิบัติ จะพึงรู้เห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อตามเขาว่า ไม่ต้องเชื่อตามตำรา หรืออะไรทั้งนั้น แต่เป็นเรื่องที่ประจักษ์แก่ใจ ว่าสิ่งนี้เมื่อเราปฏิบัติแล้วให้ประโยชน์อย่างไร ให้ความสุขอย่างไร หรือว่าสิ่งใดที่พระองค์สอนไว้ว่า เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ไม่

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ดีไม่งาม เมื่อเราเอามาปฏิบัติมันก็เกิดความร้อนใจจริงๆ มีความทุกข์จริงๆ จากการปฏิบัตินั้น นี่เรียกว่าเป็นสันตสิกฺขิโก เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาผู้ปฏิบัติพึงเห็นชัดด้วยตนเอง

แต่ว่าภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว มีคนที่มาเขียน มาพูดอธิบายคำสอนของพระองค์ บางทีก็พูดไกลไป ออกไปในทางที่ไม่สามารถจะมองเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่สามารถจะนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เป็นเรื่องอนาคตไกลจนมองไม่เห็น มีหลายเรื่องหลายประการ

เช่น คำสอนที่ชี้ให้เห็นว่าอะไรๆ เกิดขึ้นในใจของเรา พระผู้มีพระภาคท่านบอกให้เราทราบ ว่า ในกายยาววา หนา ศีบ กว้างศอกหนึ่งนี้ ตถาคตบัญญัติว่า มันเป็นโลก มีความทุกข์อยู่ในนี้ เหตุให้เกิดทุกข์ก็อยู่ในนี้ ความดับทุกข์ได้ก็อยู่ในนี้ วิธีการปฏิบัติให้ถึงซึ่งความดับทุกข์ก็อยู่ในนี้

อันนี้พระองค์ชี้ลงมาที่ตัวเรา ที่ร่างกายกับจิตใจของเรา การสอนอย่างนี้เรียกว่าสอนให้เห็นชัดด้วยตัวเอง เป็นสันตสิกฺขิโก คือเราเห็น เพราะว่าชี้ให้มองที่ตัวก็เห็น เห็นว่าอะไรเป็นอะไร เห็นสุขเห็นทุกข์ เห็นร้อนเห็นเย็น เห็นมืดเห็นสว่าง มันอยู่ในตัวเราทั้งนั้น แต่ที่สอนว่า อยู่โน้นไกลออกไป อยู่ข้างบนบ้างข้างล่างบ้าง เช่น เรื่องนรกเรื่องสวรรค์อะไรอย่างนี้ที่สอนกันอยู่ก่อนๆ นี่ สอนว่านรกอยู่ที่ใต้ดิน สวรรค์อยู่บนฟ้าอย่างนี้ มันไม่เป็นสันตสิกฺขิโก ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ได้เห็นประจักษ์

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ด้วยตนเอง เพราะเราจะเห็นไม่ได้ จะมองนรกได้ดินก็มองไม่ได้ จะมองสวรรค์บนฟ้าก็มองไม่ได้ เพราะเรามองไม่ไหว มองไปที่ไรก็เจอฟ้าทุกที ถ้ากลางคืนค่อยยังชั่วหน่อย เจอดาวเจอดี๋น แต่กลางวันนี่มองก็เห็นเมฆเห็นฟ้า มันไม่ประจักษ์ ในเรื่องสวรรค์ที่อยู่อย่างนั้น ความจริงมีมาก่อนพระพุทธเจ้า มีมาก่อนยุคพระพุทธเจ้า แต่เมื่อพระพุทธเจ้าท่านมาสอน ท่านไม่สอนอย่างนั้น ท่านเปลี่ยน ชี้ให้คนเข้าใจชัดว่า นรกก็อยู่ในตัวเรา สวรรค์ก็อยู่ในตัวเรา นิพพานก็อยู่ในตัวเรา

คนแก่คนเฒ่าโบราณในเมืองไทยเรานี่ จึงพูดไว้ถูกต้องที่พูดว่า “สวรรค์ในอก นรกในใจ พระนิพพานอยู่ที่ไหน..” เขาพูดเป็นเชิงตั้งปัญหา แล้วก็พูดต่อว่า “..ก็อยู่ในใจนั่นแหละ” เขาพูดไว้อย่างนั้น อันนี้ถูกต้อง คนโบราณเราพูดถูกต้อง ไม่ได้พูดผิดจากหลักความจริง ว่าสวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ นิพพานอยู่ที่ไหนมันก็อยู่ที่นั่น ความจริงมันอยู่ที่ใจ แต่พูดให้มันเป็นสำนวนว่าอยู่ในอกในใจของเราทั้งนั้น

สิ่งทั้งหลายมันอยู่ในจิตใจของเรา นรกก็อยู่ในจิตใจของเรา สวรรค์ก็อยู่ในจิตใจของเรา พระนิพพานก็อยู่ในจิตใจของเราเหมือนกัน พระพุทธเจ้าท่านสอนอยู่ในรูปอย่างนั้น เพื่อให้เห็นชัดว่ามันเกิดอยู่เป็นอยู่ในตัวเรา ถ้าอยู่ในตัวเราอย่างนี้เราเข้าถึงได้ และเราก็แก้ไขได้ด้วย เช่น เรื่องของอบายภูมิ

สวรรค์ในอก นรกในใจ

อบายภูมิ คือที่ที่ไม่ดี ที่ที่ใจไปอยู่แล้วมันไม่ดี มันวุ่นวาย มันเป็นปัญหา มีอะไรบ้าง มี สัตว์เดรัจฉาน นรก เปรต อสุรกาย ผี ของไม่ดีทั้งนั้น

อบายภูมิ คือที่ที่ไม่สบาย ความคิดที่ไม่สบาย ใจเราไปตั้งอยู่ในที่ไม่สบาย เช่นไปตั้งอยู่ในภาวะแห่งสัตว์เดรัจฉาน ถ้าพูดว่าสัตว์เดรัจฉานที่เดินท่อมๆ อยู่ในทุ่งนา คือวัว ควาย ช้าง ม้า หรือว่าสัตว์ที่อยู่ในบ้าน เช่น สุนัขและแมว อันนี้มันก็เห็นด้วยตา แต่มันไม่เกี่ยวข้องกับจิตใจของคน ไม่ได้เกี่ยวในทางปฏิบัติธรรม เพื่อจะให้พ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อน ถ้าว่าจะเป็นอย่างนั้น โน่นมันต้องตายแล้วจึงจะเป็น ตายแล้วไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ไปเกิดเป็นเปรต เป็นสัตว์นรก เป็นอสุรกาย มองไม่เห็น ไม่เป็นสันติภูมิ คือเห็นชัดด้วยใจของเรา พระพุทธเจ้าต้องการให้เห็นชัดลงไป พระองค์จึงบอกว่า สัตว์เดรัจฉานคือความโง่ ในขณะที่จิตเราโง่ไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องอะไรต่างๆ ถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง เวลานั้นจิตใจเราอยู่ในสภาพที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน

เรามีความโง่อยู่ อันนี้เห็นได้เลย พอเราโง่เราก็เป็นสัตว์เดรัจฉาน คิดแบบโง่ๆ ทำอะไรแบบโง่ๆ เพราะอำนาจความคิดนั้น ก็เป็นสัตว์เดรัจฉานไป มันเป็นขึ้นได้ในตัวเรา เราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือเราไม่ยอมให้โง่ เราต้องขวนขวายศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ เพื่อทำตนให้เป็นคนฉลาด ในเรื่องอะไร

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเรา เราไม่ยอมโง่ เราไม่ยอมทำอะไรโง่ๆ ไม่ยอมคิดอะไรโง่ๆ ไม่ยอมพูดอะไรที่แสดงความโง่ แสดงความโง่ออกมา อย่างนี้มันหลีกเลี่ยงได้ ไม่ให้มันเกิดขึ้นในใจของเราก็ได้ เพราะว่ามันอยู่ในตัวเรา เราไม่ให้เกิดก็ได้ ทำให้มันเกิดขึ้นมากก็ได้ แต่ว่าเกิดมาเพื่ออะไร ทำให้เกิดมาเพื่อความไม่สบาย เพื่อความตกต่ำแห่งการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ใครอยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง ถ้าใครมาตำราเราว่า..อ้ายชาติสัตว์..นี่เราไม่ชอบ พอเขาตำอย่างนั้นเราไม่ชอบ แต่หารู้ไม่ว่า พอเปลอเราจะเป็นเอาเสียเอง มันเป็นไปได้

วันหนึ่งๆ เราอาจจะเป็นสัตว์เดรัจฉานได้หลายครั้ง ถ้าเราไม่ระวังความคิดของเรา ไม่มีปัญญารู้เท่ารู้ทัน เราก็เปลอเป็นสัตว์เดรัจฉานขึ้นมาได้ อย่างนี้มันเป็นไปได้ง่าย เห็นได้ง่าย ท่านจึงสอนไว้ในรูปแบบอย่างนั้น เพื่อให้เราเข้าใจชัด แต่ที่ไม่ค่อยมีใครนำเอาคำสอนที่พระพุทธเจ้าสอนมาสอน ถ้าจะสอนเรื่องนี้ที่ไร ก็ชี้ไปในเรื่องควายเรื่องวัว มันเป็นวัตถุทั้งนั้น ไม่ได้ชี้ลงไปที่นามธรรม อันจะเกิดขึ้นในใจของเราว่า ถ้าเราโง่เมื่อใดแล้วเราก็เป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นตัวอย่าง

สัตว์นรก ก็เหมือนกัน เราเห็นภาพฝาผนังที่เขาเขียนไว้ ภาพสัตว์นรกเป็นภาพอย่างนั้นภาพอย่างนี้ นั่นเขาเขียนไว้สอนเด็ก เพื่อให้เด็กเห็นภาพไปก่อน ถ้าเป็นผู้ใหญ่เขาไม่เอาอย่างนั้นแล้ว ให้รู้ว่า ความร้อนนกร้อนใจอันเกิดขึ้น

สวรรค์ในอก นรกในใจ

จากการคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว การคบหาสมาคมด้วยคนชั่ว การไปสู่สถานที่ชั่ว นั่นแหละคือนรกของเรา นรกที่อยู่ในใจของเรา พอเกิดขึ้นแล้วมันร้อนใจ

เวลาโกรธ เราอยู่ในสภาพอะไร ลองพิจารณา พอโกรธขึ้นมาเราก็เป็นสัตว์นรกขึ้นมาแล้ว แล้วที่เกิดนั้นเพราะเราเป็นสัตว์เดรัจฉาน คือเราโง่ในเรื่องที่มันมากระทบ เช่น สิ่งใดมากระทบเรา เราโง่ เราไม่มีปัญญา ก็เกิดความโกรธขึ้นมา พอโกรธขึ้นมาก็ร้อน ความโกรธเผาใจเราให้เราร้อน หรือเกิดความเกลียดก็ร้อน เกิดความริษยา ก็ร้อน เกิดความอาฆาตเคียดแค้นพยาบาทต่อคนนั้น มันก็ร้อน สิ่งเหล่านี้เป็นนรก

เขาวานรกมันมีสภาพอย่างไร นรกนั้นมีแผ่นเหล็กทองแดงอยู่ข้างล่าง ฝาทุกด้านมีแผ่นทองแดงลูกเป็นเปลว เขาทำภาพให้เห็นง่าย ๆ ว่าลูกเป็นเปลวอยู่รอบด้านตลอดเวลา อยู่ทุกด้าน ด้านล่าง ด้านบน ด้านขวา ด้านซ้าย ด้านเท้า ด้านหัว มันเป็นเปลวอยู่ทั้งนั้น เราไปนอนอยู่ในระหว่างแผ่นเหล็กแดงที่ลูกเป็นเปลวเพลิงอยู่ ถ้าไม่ตีปัญหาเป็นภาษาทางธรรมะเราก็นึกว่า ตายแล้วไปนอนร้อนอยู่ในกระทะทองแดง ไปร้อนอยู่ในระหว่างแผ่นเหล็กแดง นึกไปถึงเมื่อตายแล้ว ที่นี้คนมันก็ไม่กลัว เพราะนึกว่าตายแล้วข้างหัวมัน อยู่ในโลกนี้ให้มันสบายก็แล้วกัน ไม่กลัว เพราะไม่เห็นในตัว

แต่ถ้าเรามาเห็นว่า ความร้อนมันน่ากลัวหรือไม่ เรา

สวรรค์ในอก นรกในใจ

เคยร้อนใจหรือเปล่า เราเคยมีปัญหาแล้วร้อนอกร้อนใจ มีความทุกข์เกิดขึ้นในใจ กินก็ไม่ได้ นอนก็ไม่หลับ มันเป็นสุขหรือไม่ นั่นแหละคือความร้อน นั่นแหละคือนรกที่เรากำลังตกอยู่ เดินก็ร้อน นั่งก็ร้อน นอนก็ร้อน ไม่มีความสุขในใจเลย คนที่มีความร้อนในใจ

คนเราเวลาอยู่ในสภาพอย่างหนึ่ง แล้วเปลี่ยนชีวิตไปอยู่ในสภาพอย่างหนึ่ง เป็นคนที่ร้อนอยู่ในใจ นอนไม่หลับเลย ไปนอนในที่เงียบๆ สงบ ใครๆ เขาก็นอนหลับกันทั้งนั้น เพราะว่ามันเงียบ มันเย็นสบาย ไม่มีอะไร ไม่มีเสียงอะไรรบกวน บอกว่านอนไม่หลับเลยที่ไปอยู่สี่ห้าคืน มันทนไม่ไหว นั่นแหละเขาเรียกว่าตกนรกแล้ว

ตกนรกคือนอนไม่หลับ นอนแล้วมันร้อน นอนข้างขวาก็ร้อนข้างซ้ายก็ร้อน เอาหลังลงไปก็ร้อน นอนคว่ำลงไปก็ร้อน ลุกขึ้นนั่งก็ร้อน เดินอยู่ก็ร้อน อย่างนี้มันต้องจุดเกิดแล้ว ร้อนอย่างนี้ มันร้อนมันเหลือเกิน สติปัญญาที่เคยมีอยู่บ้างไม่ใช้แล้ว เอามาใช้ไม่ได้ เพราะความงมงายเข้าครอบงำมองไม่เห็นแล้ว ไม่รู้ว่าธรรมะมีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าดีกับเราอย่างไร พระธรรมให้ประโยชน์ชีวิตอย่างไร นึกไม่ออก ไม่สามารถจะเข้าใจคือธรรมะ เพื่อเยียวยา ตัวเองให้พ้นจากความร้อน เลยก็ต้องกระโจนลงไปในกระทะ ทองแดง ยิ่งร้อนหนักเข้าไปอีกต่อไป นี่คือ ความเห็นผิด

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ความเห็นผิดนั้นก็คือความโง่แบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นในใจของเรา แล้วเราก็หลงไปในเรื่องอย่างนั้น เหมือนกับว่าคนมีความทุกข์ในใจ แล้วก็ไม่ใช่เรื่องความทุกข์ ไม่ใช่ใจปัญหาชีวิตถูกต้อง นึกว่าเป็นทุกข์ต้องแก้ด้วยวัตถุ ก็ไปแก้ด้วยการดื่มสุราเมรัย เพราะในหนังที่แสดงทุกเรื่อง พระเอกกลุ่มใจก็ต้องไปกินเหล้า นางเอกกลุ่มใจก็ต้องไปกินเหล้า มีเหล้าทั้งนั้นแหละ คนดูๆ มันก็ว่า เหล้าแก้กลุ่มได้ เลยพอทุกข์ขึ้นมากก็ไปดื่มเหล้า ดื่มให้สลบไปเลย ไม่รู้ตัวเลย นี่คือความโง่ เป็นสัตว์เดรัจฉานเข้าไปแล้ว

พอทำแล้วมันร้อน เวลาเมามันไม่ร้อน เพราะไม่มีความรู้สึกอะไร หลับไป พอตื่นขึ้นมาก็มีอีกแล้ว ร้อนอีกก็ต้องกินอีก เขาเรียกว่า ดื่มน้ำทองแดง ที่เขาเขียนภาพนรกว่าดื่มน้ำทองแดง น้ำทองแดงลูกเป็นเปลว นายนิรบาลจับพวกสัตว์นรกลงไปในอนนหาย เอาคีมจับปากอ้า อ้าออกไปแล้วก็รอกลงไป พอรอกลงไปก็ดิ้นรนด้วยประการต่างๆ นี่หมายความว่า สิ่งที่เราดื่มเข้าไปนั้น มันร้อน มันมีความทุกข์ ดื่มด้วยความทรمانเหมือนกับเขาเอาคีมมาจับอ้าออกไปแล้วรอกน้ำนั้นลงในคอ ก็ถูกเผาถูกไหม้ ภาพนั้นเขาเขียนให้เห็นอย่างนั้น เป็นภาพปริศนาธรรม เป็นข้อเตือนใจให้คนได้พิจารณา

แต่ถ้าไม่พิจารณา มันก็ไม่เกิดปัญญาในเรื่องนั้น ไม่ใช่ใจ ก็นึกเป็นภาพว่านรกมันเป็นเป็นอย่างนั้น ไม่ได้คิดว่า นรก

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ในใจเรานี้มันมีสภาพอย่างไร มันร้อนขนาดไหน ร้อนด้วยเรื่องอะไร เราไม่เข้าใจ ว่ามันร้อนอยู่ในใจของเรา เมื่อไม่เข้าใจก็เลยไม่แก้ไขตัวเองได้ ปล่อยตัวไปตามเรื่องตามราว

หรือว่าเราทำอะไรเสียหายแล้วก็ร้อนใจ เช่น ไปเล่นแชร์กับเพื่อน แล้วเจ้ามือหนีไปเสีย เราช้อนใจอีก ตกนรกอีกเหมือนกัน มานั่งร้อน..เจ็บใจนัก..มันทำได้.. พอถึงบทเราจะเปียแล้วมันหนีไปเสียได้ ตอนที่มันจะเปียแล้วมันอยู่ เลยร้อนอีก ร้อนใจ ไม่สบายใจ เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา ก็ร้อนอย่างนี้

เรื่องอื่นก็เยอะเยาะ สิ่งที่เราเรียกว่าเป็น ทางแห่งอบาย เช่น การเสพของมีนเมา เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืน คบเพื่อนชั่ว เกียจคร้านการงาน สนุกสนานไม่เข้าเรื่อง ทางร้อนทั้งนั้น ทางแห่งอบาย ทางที่จะทำให้ใจเราไปสู่ภาวะของสัตว์เดรัจฉาน ของสัตว์นรก ของพวกเปรต พวกอสุรกาย พวกผี พวกอะไรได้ทั้งนั้น แต่ว่าเราไม่ได้พิจารณา ไม่ลึกซึ่งในปัญหาเหล่านี้เลยมองไม่เห็น เลยเข้าไปคลุกอยู่ในที่เหล่านั้น

พระองค์จึงตรัสว่า “**ตราบใดที่สัตว์โลกทั้งหลายยังมีดบอดอยู่ด้วยอวิชชา ก็ย่อมจะหลงผิดกระทำการที่ไม่ถูกต้องอยู่เรื่อยไป แต่ถ้าเมื่อใดเกิดปัญญาารู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นขึ้นมา ก็จะวิ่งหนีอย่างสุดฝีเท้าเลยทีเดียว ไม่อยากจะอยู่ในที่นั้นต่อไป เพราะมองเห็นสิ่งนั้นว่าเป็นความทุกข์เป็นความเดือดร้อนใจ**” หลักการมันเป็นเป็นอย่างนี้

สวรรค์ในอก นรกในใจ

นรกในใจมันเห็นได้ เกิดขึ้นแก่เราเมื่อใดก็ได้ เป็นเรื่องที่น่ากลัวและเราควรระวังหลีกเลี่ยงให้ห่างออกไปจาก นรก เหล่านั้น

ความเป็น **เปรต** ก็เหมือนกัน ถ้าเรานึกไปถึงเปรตที่ **พระโมคคัลลานะ** ไปพบ ที่ปรากฏในหนังสือรุ่นหลังว่า ...พระโมคคัลลานะมีฤทธิ์มีเดชมาก เหาะไปที่นั่นเหาะไปที่นี้ บางทีไปเมืองนรกก็ยังได้ แล้วไปสวรรค์ก็ยังได้ ไปที่ไหนก็ยังได้...

พระโมคคัลลานะ ทำอย่างนั้น ไม่ใช่ที่ท่านลอยไปเหมือนกับบอยอย่างมนุษย์อวกาศ หรือว่าเหมือนกับเรื่องหนังมนุษย์มหัศจรรย์อะไอย่างนั้นไม่ใช่ ความจริงนั้นท่านมี **ปัญญา**ลึกซึ้ง ที่จะอธิบายให้คนเข้าใจในเรื่องของอบายภูมิก็ได้ ให้เข้าใจในเรื่อง **สุคติภูมิ** เรื่องสวรรค์ก็ได้ ให้เข้าใจชัดด้วยปัญญา ไม่ใช่ที่ท่านพาคนนั้นเหาะไปอย่างนั้นหาไม่ได้

แต่ว่าคนที่แต่งหนังสือรุ่นหลัง แต่งให้คนที่ปัญญาน้อยๆ อ่าน เขาก็แต่งไปในรูปร่างนั้น ให้คนที่มีความรู้คิดไปอีกทีหนึ่ง ปอกเปลือกมันอีกทีหนึ่ง แล้วจะเห็นเนื้อใน แต่สำหรับคนปัญญาน้อย ปัญญาอ่อน ไม่ปอกเปลือกก็ไปเชื่อในทางอย่างนั้น ก็ได้ประโยชน์ในทางศีลธรรมเหมือนกัน คือทำให้คนปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ในชั้นศีลธรรม แต่ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ หรือเพื่อพระนิพพานอย่างแท้จริง ถ้าไม่ปอกเปลือกออกมันไม่ถึง

พระโมคคัลลานะ ท่านมีฤทธิ์มีเดช ทำอะไรต่างๆ หมาย

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ความว่า ท่านเข้าใจวิธีที่จะสอนคนหยาบๆ ให้มีอภยาตัยสุภาพ
ชั้น พอสุภาพชั้นแล้วต้องให้ประณีตขึ้นไปอีก ก็ส่งไปให้พระ
สารีบุตร คล้ายๆ กับว่าถ้าเป็นช่างไม้ พระโมคคัลลณะท่าน
เอาไม้ทั้งต้น เอามาถึงก็ถากเปลือกออก แล้วก็ทำให้มันเป็น
รูปเหลี่ยม สีเหลี่ยม แปดเหลี่ยม เรียบร้อย พอทำเสร็จแล้วก็
โยนโครมไป เอ้า! สารีบุตรจัดการต่อไป พระสารีบุตรท่านก็
เอามาขัด มาแต่ง ให้มันสวยงาม ทาชะแล็ก ชักเงา แล้ว ไม้
นั้นมันก็เรียบร้อยขึ้นมา

พระโมคคัลลณะท่านก็สอนคนที่หยาบๆ พวกนักเลง
พวกอันธพาลอะไรเหล่านั้น ให้ท่านไปสอน แล้วก็ดี ท่านไปสอน
คนเหล่านี้ดี คือว่าท่านมีจิตวิทยา เข้าใจสอน เข้าใจวิธีการที่
จะพูดให้คนเหล่านั้นพอรู้อะไรขึ้นมาบ้าง ครั้นพอเรียบร้อยขึ้น
ไปหน่อย ท่านก็ส่งไปเรียนต่อ ไปเรียนต่อกับพระสารีบุตร
พระสารีบุตรท่านก็ใช้นโยบายของท่าน กล่อมเกลา ชูดเกลา
จนกระทั่งว่า ใช้ได้ เป็นคนสุภาพอ่อนโยน ไม่ได้ต่อต้านต่อไป
มันเป็นอย่างนั้น

ทีนี้ ที่ว่าท่านไปนรก ก็หมายความว่าพูดให้คนเข้าใจ
นรกในใจ สวรรค์ในใจของเรานั่นเอง ท่านอธิบายในรูปแบบอย่าง
นั้น ให้คนเข้าใจ

เรื่อง เปรต ก็เหมือนกัน มีตอนหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องเปรต
ทั้งนั้น พระโมคคัลลณะเป็นผู้เห็นมาทั้งนั้น เปรตร่างกายสูง

สวรรค์ในอก บนหัวใจ

ร้อยโยชน์ แหม! มันใหญ่เหลือเกินเปรตตัวนี้ ร้อยโยชน์มันเท่าไร มันจะสูงกว่าภูเขาทองคำที่ร้อยเท่า อาจจะสูงกว่ายอดดอยอินทนนท์ในภาคเหนือเสียด้วยซ้ำไป เปรตที่ยืนตระหง่านอยู่นั้นแล้วก็มีอาการแปลกๆ เปรตบางตัวสั่นหลังเฒ่า แล้วก็เอาเล็บมือซึ่งยาวตะกุกยสันหลังเอามากินเอง แล้วโทษอะไรเขาก็ชี้โทษไว้ โทษอย่างนั้น โทษอย่างนี้ เปรตอย่างนั้น เปรตอย่างนี้ มีมากมายก่ายกอง พระโมคคัลลานะเห็นมาทั้งนั้น แล้วเอามาเล่ากับชาวบ้าน ท่านสอนไว้ในรูปเป็นตัวบุคคล ตั้งตุ๊กตาขึ้นมาให้เห็น ให้คนเข้าใจความจริงของสิ่งนั้น

ความจริงตัวเปรตแท้ๆ คือความไม่รู้จักอิม ไม่รู้จักพอ ในสิ่งที่ตนจะมีจะได้ เรื่องที่มนุษย์เราจะมีจะได้มันหลักไม่พ้นจากเรื่องกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ๕ อย่างนี้ เขาเรียกว่า **กามคุณ ๕**

กามคุณ ๕ คือสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าแสวงหาของชาวโลกทั่วไป ไม่เฉพาะแต่มนุษย์ แม้สัตว์เดรัจฉาน มันก็แสวงหาสิ่งเหล่านี้เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้ถ้าเราแสวงหาเกินพอดีไปมันก็เป็นทุกข์ ถ้าเรามีเราใช้พอดี มันก็พอสบาย ไม่เกิดปัญหาอะไร ท่านจึงกล่าวเปรียบว่า คนที่มักมากอยากได้ในวัตถุจนไม่รู้จักอิมไม่รู้จักพอ แล้วก็ความทุกข์ มีความร้อนอกร้อนใจในสิ่งที่ตนจะมีจะได้ อย่างนี้เขาเรียกว่า มีความเป็นเปรตอยู่ในใจของบุคคลผู้นั้น

สวรรค์ในอก นรกในใจ

คนเราความอึดความพอมันไม่ค่อยมี ถ้าไปถามใคร ก็บอกว่ายังน้อยไป ยังไม่พอกินพอใช้

คราวหนึ่ง ถามเจ้าแก่คนหนึ่งซึ่งมีเงินมาก ถามว่าเวลานี้รายได้วันละเท่าไร เวลานี้มีรายได้อยู่วันละห้าพันเหรียญ เหรียญมลายู แกบอกว่า หมู่นี้มันได้น้อยไป ได้วันละห้าพัน มันยังน้อยไป แล้วคนอื่นเขาได้สองพันมันไม่แ่กกว่านั้นหรือ แ่กว่ามันน้อยไป รายได้ตกต่ำแล้วก็ไม่เป็นสุข วุ่นวายอยู่ตลอดเวลา นั่งตรงไหนก็ลุ่มอกลุ่มใจ รายได้มันตกลงไป เคยได้มากกว่านั้น เวลาที่มีมันลดน้อยลงไป นี่คือไม่รู้จักพอนั้นเอง จึงมีอาการเช่นนั้นขึ้นมา

คนเราถ้าพอเสียบ้างมันก็สบายใจ เช่นเรามีเท่านี้ก็พอกินพอใช้แล้ว แต่ที่เราไม่ได้เลิกงานดอก การทำงานก็ทำไปตามหน้าที่ พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้สอนให้เราหยุดงาน แต่สอนให้เราทำงานด้วยปัญญา ทำงานด้วยรู้เท่าทัน ในอันที่จะไม่สร้างปัญหาขึ้นในจิตใจ ไม่ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจ เราจะทำงานอะไรก็ได้ ทำงานอุตสาหกรรม ทำการค้าขาย ทำไร่นา ทำนา เป็นข้าราชการ เป็นอะไรก็เป็นไปเถอะ ไม่ว่าอะไร เพราะเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องทำ แต่ทำอย่างไร จึงจะไม่ร้อนใจเพราะการทำงานนั้น อันนี้สำคัญมาก ทำอย่างไรจึงจะไม่ร้อนใจ ทำอย่างไรจึงจะไม่เป็นทุกข์ อันจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ในชีวิตประจำวัน

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ลองถามตัวเราเองว่า เราเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน อยู่ด้วยความสบายใจ เบาใจ โปร่งใจหรือเปล่า หรือว่าเราอยู่ด้วยทุกข์ใจ หนักใจ อึดอัดใจอยู่ในเรื่องอะไรต่างๆ ลองศึกษา ลองมองเข้าไปด้านใน ให้เห็นตัวเองว่ามันอยู่ในสภาพอย่างไร ถ้าเรารู้สึกตัวว่ามีความอึดอัดขัดใจ มีความทุกข์มีความหนักใจ เราก็กถามต่อไปว่า **นี่มันทุกข์เรื่องอะไร มันหนักใจในเรื่องอะไร อะไรมันเป็นปัญหาที่ทำให้เราต้องมีอาการอย่างนั้น มันต้องสอบสวนไป พิจารณาไป เพื่อให้พบความจริงของสิ่งเหล่านั้น อาการที่เราทำอะไรรด้วยความต้องการนั้นอาจจะบรรเทาลงไป เพราะเรามองเห็นว่าตัวความต้องการเป็นตัวทุกข์ เป็นตัวปัญหา เป็นตัวที่สร้างความไม่สบายใจให้เกิดขึ้นแก่เรา**

เมื่อเรารู้ว่าตัวนี้แหละทำให้เกิดปัญหาเราก็แก้มันเสีย อย่ามีความอยากอะไรให้มันมากเกินไป เพียงแต่ว่าเราทำไปตามหน้าที่ คล้ายๆ กับเราปลูกต้นไม้ เราอย่าไปหวังอะไรมากเกินไป อย่าไปหวังว่า ให้มันเจริญงอกงาม เกิดดอกออกผล เท่านั้นเท่านั้น แต่ว่าเราปลูกตามหลักวิชา ขุดดินลงไปผสมปุ๋ยตามส่วน เอาต้นไม้ลงไปปลูก ปักหลักให้แน่น อย่าให้มันโยกมันโคลงเวลาลมพัด แล้วก็คอยรดน้ำ คอยดูแลลงไม่ให้กัดกินต้นไม้ ทำไปตามหน้าที่ที่เราจะต้องจัดต้องทำ อย่าไปหวังอะไรให้มันวุ่นวายเกินไป ถ้าสมมติว่าต้นไม้มันตายไปเสียเราไม่ต้องเสียใจว่ามันตายไป แต่เราจะศึกษาต่อไปว่ามันตาย

สวรรค์ในอก นรกในใจ

เพราะอะไร มันขาดอะไรจึงตายไป ใส่มากเกินไป มัน
สำคัญตายหรือรอน้ำมากเกินไป มันสำคัญน้ำจึงตาย หรือ
หรือว่าปลวกกินรากของมัน มันจึงตาย ต้องศึกษาพิจารณา
ต่อไปด้วยใจสงบใจเยือกเย็น แล้วเราค่อยแก้ปัญหาต่อไป ไม่
มีความทุกข์เกิดขึ้นในใจ ไม่มีความเสียดายเพราะสิ่งนั้นมัน
ตายลงไป เพราะเรานึกว่าเรื่องธรรมดามันเป็นอย่างนี้ สิ่งทั้ง
หลายเที่ยงเมื่อไร ถาวรเมื่อไร มันเป็นไปตามที่เราต้องการ
ได้เมื่อไร เราคิดในแง่ความจริงที่เราเรียนรู้มาจากหลักธรรมะ
ของพระพุทธเจ้าแล้วเราก็มึดกับสิ่งที่มันเกิดขึ้น บอกว่า..ดี
เหมือนกัน มันจะทำให้เราได้ศึกษาต่อไป.. เพราะว่าถ้ามัน
ไม่ตายเราก็ไม่ได้ค้นหาสาเหตุว่ามันตายเพราะอะไร มันเสียไป
เพราะอะไร เราก็ไม่ค้น ไม่ค้นแล้วมันจะเกิดปัญญาได้อย่างไร
เราจึงควรดีใจว่า แหม! มันดีจริงๆ ที่มันไม่ค้นนี้มันตายลง
ไป เราจะได้ศึกษาจะได้ค้นคว้า จะได้รู้เรื่องของมันทะลุปรุโปร่ง
แล้วจะได้แก้ไขต้นอื่นต่อไป ดีไหมอย่างนั้น

แต่ถ้าเราพอเห็นมันตายแล้วเสียใจ มานอนเอาผ้าคลุม
โปงเลย ไม่พูดไม่จกกับใครแล้ว ถ้าเขาถามว่าเป็นอย่างไร ..
เสียดาย..ต้นไม้มันตายไปเสียต้นหนึ่ง แล้วมันเรื่องอะไร เรา
มีต้นไม้ตั้ง ๑๐ ต้น เอาจลงปลูกไว้มันตายต้นเดียว ก็เหลือตั้ง
๙ ต้น แล้วเราจะไปเดือดร้อนอะไรนักหนา เราควรจะนึกว่า
มันเสียไปต้นเดียว ยังเหลือตั้ง ๙ ต้น ที่เราจะต้องดูแลต่อไป

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ต้นเดียวที่เสียมันคงจะสอนเรานั่นเอง สอนให้เราฉลาดขึ้น ให้มีปัญญาขึ้น จะได้ศึกษาเรื่องต้นไม้ต้นนี้ให้ละเอียดต่อไป นึกอย่างนี้แล้วมันจะเสียใจอะไร โยมลองคิดดู ความเสียใจมันก็หายไป เพราะเราคิดในแง่ปัญญา

เรื่อง คน ก็เหมือนกัน เช่นว่าเรามีลูกคนสองคน สามคนอะไรก็ตาม ต่อมาก็ลูกคนหนึ่งมันป่วย เราก็รักษาตามหน้าที่แล้ว รักษาเต็มที่แล้ว แต่ว่าเอาไม่อยู่ ลูกคนนั้นตายไป ถ้าเราคิดในแง่ธรรมะแล้วเราก็ไม่เสียใจ ไม่เสียตายอะไร เพราะเรื่องความตายนั้นเป็นเรื่องธรรมดา คนเราเกิดมาก็ตายทั้งนั้นแหละ บางคนตายตั้งแต่อยู่ในท้อง บางคนตายเมื่อออกมาได้นิดเดียว บางคนอยู่ได้เดือนหนึ่ง ปีหนึ่ง โตขึ้นมาหน่อย เป็นเด็กนักเรียนกำลังเรียนชั้นประถม เป็นที่ที่น่ารักน่าเอ็นดูของพ่อแม่ แต่ก็มาตายไป หรือบางคนอยู่ในวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์ แล้วก็มาตายไป

บางคนเวลาสงครามเที่ยวหนีลูกระเบิดอยู่ได้ในยุโรป มีเด็กหนุ่มคนหนึ่งลูกคนกรุงเทพฯ สงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดเขาอยู่ในเบลเยียมอยู่ในฮอลแลนด์ อยู่ในฝรั่งเศส อยู่ในประเทศเยอรมัน เที่ยวหลบอยู่ไม่เป็นไร ไม่ถูกระเบิดตาย ไม่ถูกระสุนตาย เดินทางกลับบ้านจนได้ มาให้พ่อแม่ชื่นใจแหม ! แม่คิดถึงลูกเหลือเกิน ลูกกลับมาแม่ชื่นใจ ที่หลุดพ้นจากลูกระเบิดมาได้ มาอยู่บ้าน ๗ วันเท่านั้นเอง ไปอาบน้ำ

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ที่บางปู แล้วเกิดเป็นไข ๓ วันตายเลย ดูซิมันหลบมาได้ไม่ตาย ลูกกระเบิดตกมันน่าตายแต่มันไม่ตาย มาตายเพราะอาบน้ำที่บางปูนี้เอง แม่ก็เสียอกเสียใจ เพราะว่ามีลูกชายคนเดียว

ลูกชายคนเดียว มันก็น่าเสียใจอยู่เหมือนกัน แต่ถ้าเราคิดอีกทีหนึ่ง เฮอะ ! เขาก็ไม่ได้สัญญาสัญญาอะไรกับเราที่นี่ว่าจะมาอยู่กับเท่านั้นปี เท่านั้นเดือน เท่านั้นวัน หรือสัญญาว่าฉันจะเลี้ยงคุณแม่ มันก็ไม่ว่าอย่างนั้น มันมาตามเรื่องของเขา มันไปตามเรื่องของเขา เราจะไปห้ามไปกั้นเขาได้เมื่อไร เรานึกอย่างนั้น ใจมันก็สบาย ไม่เกิดปัญหาอะไร

ข้าวของเงินทองที่เรามี ก็เหมือนกัน บางครั้งบางคราว ขโมยมันมาลักเอาไปเสีย บางคนก็เสียอกเสียใจว่า ..แหม! อุตส่าห์พามาตั้งหลายปี แหวนเพชรวงนี้ใช้มานานแล้ว ได้ใช้อยู่เสมอ ขโมยมันเอาไปเสีย.. เสียดมเสียตาย ร้องให้ร้องห่มไปก็ได้ เพราะไม่ได้คิดด้วยปัญญา แต่ถ้าคิดขึ้นด้วยปัญญาให้มันละเอียดรอบคอบ เราก็ปลงตกลงไป ฮี ! มันไม่ใช่ของเรา เรายืมธรรมชาติมาใช้ เท่าสิทธิที่เราจะยืมได้

ทุกคนมีสิทธิที่จะยืมของธรรมชาติมาใช้ได้ สิทธิเกิดจากการทำงานนั่นเอง เราเรียกว่า กรรมสิทธิ์ เพราะอะไร ที่พูดว่าทุกคนมีกรรมสิทธิ์ สิทธิ คือความเป็นเจ้าของในสิ่งนั้น เกิดจากอะไร เกิดจากการกระทำ ใครทำเท่าใดมีสิทธิจะได้เท่านั้น เราก็ได้มาโดยกรรมสิทธิ์ คือโดยการทำงานของเรา แต่เราได้มา

สวรรค์ในอก นรกในใจ

แล้ว เราจะนึกว่า มันจะอยู่กับเราจนตาย ก็ไม่ได้ หรือจะอยู่เท่านั้นเท่านั้น ก็ไม่ได้ คนอื่นอาจจะมาทำกรรมเพื่อแย่งสิทธิเราไปก็ได้ โดยเฉพาะขโมย มันทำกรรมแย่งสิทธิเราไปก็ได้เหมือนกัน มันเอาไปแล้ว เราก็ต้องนึกว่าแล้วไป มันเอาไปแล้วเราจะไปทุกข์ร้อนอะไร ถึงทุกข์มันก็ไม่กลับมา เราเสียใจเปล่าๆ ร้อนใจเปล่าๆ เราไม่คิดถึงเรื่องนั้น

เรานึกว่า ช่างหัวมัน แล้วเราก็สบายใจ ไม่ต้องไปนั่งกังวล ห่วงใยต่อสิ่งเหล่านั้น สิ่งใดที่เป็นไปแล้ว ก็ให้มันแล้วกันไป ใจมันก็สบาย ถ้าเราคิดเป็นแล้วก็สบายใจ แต่ถ้าคิดไม่เป็นมันก็นั่งกลุ้มใจ ไปไหนก็กลุ้ม ไปดูตรงนั้นที่ไรกลุ้มใจ อย่างนี้เรียกว่า **ไม่ได้ใช้ปัญญา ปัญหามันก็เพิ่มมากขึ้น**

จึงต้องคิดแก้ปัญหากำลายความอยากในเรื่องนั้นเสียได้มากก็อย่างนั้น เราได้อะไรมากก็บอกว่าได้มากก็ไม่เท่าไรดอก มันก็ต้องจากเราไป ถึงแก่จะไม่จากช้า ช้าก็ต้องจากแก่สักวันหนึ่ง แต่วันนี้ยังไม่จากก็อยู่กันไปก่อน เก็บให้เรียบร้อยไว้ในที่ปลอดภัย อย่าไปเที่ยววางไว้ตามห้องน้ำอ่างน้ำ คนใช้มันจะฉกไปเสีย แล้วมีอะไรอย่าไปอวดให้คนใช้ดู

คนใช้เดี๋ยวนี้ไม่ได้ เรามีอะไรอย่าเอาไปอวดมัน ไปซื้ออะไรมารับช้อนใส่ตู้ไว้ให้เรียบร้อย กุญแจเก็บให้เรียบร้อย อย่าให้มันเห็นว่ามีเงินอยู่ที่นั่น มีเพชรอยู่ที่นี้ มีของมีค่าอยู่ที่นั่น เกิดค้นหาขึ้นมาแล้วมันจะเล่นงานเรา มันไม่เอาเอง

สวรรค์ในอก นรกในใจ

แต่ว่ากลางคืนมันจะเปิดประตูหน้าต่างไว้ แล้วไปนัดใครๆ ว่า เข้าทางช่องนั้นนะ เดินทางนั้นนะ แล้วไปเอาตรงนั้นนะ เรื่อง มันก็เรียบร้อยเท่านั้นเอง คนเปิดตู้มันก็เก่ง นักเปิดเซฟมัน เปิดง่าย ๆ เพราะมันชำนาญ เขาก็เปิดเอาไปได้ เราก็สูญเสีย สิ่งที่เรามีอยู่ เพราะเราเผลอไปประมาทไป มันมีบ่อยๆ เรื่อง อย่างนี้ เป็นบทเรียนทั้งนั้น

วันนั้นเขามานิมนต์ไปรายหนึ่ง เรียกว่าน่าสงสาร คน แก่ทั้งคู่ก็นึกว่าเอาคนมาไว้ใช้สักคนหนึ่ง พอจะได้ผ่อนแรงก็ ไปหาคนใช้มา เป็นผู้ชายเอามาไว้ในบ้าน ยังไม่ทันถึงวันเลย กำลังนั่งหุงข้าวจะให้มันกิน มันเข้าไปทูปเอาคุณยายขณะหุง ข้าว คุณตาเข้ามามันทูปคุณตาอีก เลยตายทั้งคู่ ดูซิเหมือนกับว่าเป็นคู่ล้างคู่ผลาญมาตั้งแต่ชาติไหนก็ไม่ว่า พอมาถึงก็เอากันเลยทีเดียวนี่ มันเป็นอย่างนี้

คนสมัยนี้ไว้ใจไม่ค่อยได้ ต้องระมัดระวัง จิตใจคนมัน เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของเศรษฐกิจ ของสิ่งแวดล้อม เรา จะไปหาใครมาไว้มาอยู่ก็ต้องระวัง คนโบราณเขาก็พูดไว้แล้ว “อย่าเชื่อใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง” เขาว่าไว้ดี อย่า เชื่อใจทาง อย่างนี้กว่าทางนี้ปลอดภัย ชั้บรถเร็ว ไม่ได้ อย่าวางใจคน คนนี้ดี ไว้ใจได้ มันก็ไม่ได้ จะจนใจเอง เราก็มานั่งเป็น ทุกข์เอง มันเป็นอย่างนี้ ความปรารถนาของคนมันไม่จบ เรา จึงต้องควบคุมจำกัดความปรารถนาเสียบ้าง

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ เขาจำกัดความต้องการของคนไม่ให้คนมีมากๆ ไม่ให้คนมีอะไรมาก ให้มีเท่านั้น ให้กินเท่านั้น ให้นั่งเท่านั้น ให้มีบ้านอยู่เท่านั้น ให้มีที่ดินเท่านั้น อยากรับไม่ได้ พวกนั้นมันอยาก แต่มันไม่ยอมอยาก ไม่ได้ เพราะมันไม่มีจะอยาก มันจำกัดในเรื่องอย่างนั้น อย่างนี้เขาเรียกว่าใช้วัตถุเป็นเครื่องแกง มันยังไม่ดี เพราะจิตมันไม่ได้ถูกแกง แกงทางวัตถุ ระบบคอมมิวนิสต์เขาคิดแกงทางวัตถุ มันก็ไปได้ แต่มันไม่เรียบร้อยเพราะคนมันยังอยาก ลองเปิดซี ลองเปิดให้เสรี อยากรักกันใหญ่เลยเวลานี้

คนที่ไปเมืองจีนเขาบอกว่าเวลานี้ถ้าซื้อลิปสติคอะไรต่ออะไรเครื่องแต่งหน้าไป ราคาดี พวกแกลวโน่นชอบ ซื้อไปแอบขายได้ ได้ราคาดี เช่นว่าไปทัวร์ ซื้อลิปสติคซื้อแปงอะไรไป เอาไปให้ เขาชอบ ที่โน่นมันไม่มีของอย่างนั้น เรียกว่าเริ่มให้กิเลสเกิดขึ้นอีกแล้วเวลานี้ ให้เสรี ให้เกิดความอยากขึ้นแล้ว มันก็อยากอยู่เหมือนกัน ไม่ใช่หยุดนี้ หยุดไว้ด้วยวัตถุเหมือนเราเอาหินทับหญ้าไว้ หินกำลังทับอยู่หญ้ามันก็ไม่ขึ้น ลองไปเปิดออกเดี๋ยวก็เขียวขจีต่อไป

กิเลสคนมันก็อย่างนั้น เราคุมด้วยวัตถุไม่ได้ บังคับไม่ได้ เราต้องให้ทุกคนบังคับตัวเอง ควบคุมตัวของตัวเอง อันนี้มันสูงกว่า การให้ควบคุมตัวเองมันสูงกว่า การให้คนอื่นบังคับ ยังเป็นเด็กอยู่ จิตใจยังเป็นเด็ก ต้องถือไม้เรียวคอยหวดกันอยู่

สวรรค์ในอก นรกในใจ

ตลอดเวลา มันก็เป็นเด็กเรื่อยไปไม่รู้จักโตสักที

ที่นี่ ระบอบประชาธิปไตยที่เราอยู่ที่นี่ เรียกว่า ให้คนเรียนรู้ด้วยตัวเองจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ว่าอะไรมันเป็นอะไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้เกิดความสุข ให้เรียนเอาเอง ให้ศึกษาเอาเอง แล้วก็เข้าใจมากขึ้น มันดี อย่างนี้สบายกว่า แต่ว่าที่ยังบกพร่องก็คือว่า ยังมีครุ่นน้อยไป ที่จะชี้ทางให้ญาติโยมเกิดความรู้ความเข้าใจ ครูไม่ค่อยจะมี ที่นี้เมื่อไม่ค่อยมีมันก็ยิ่งแก้กันไม่ค่อยได้ดี เพราะคนสอนมันน้อย อบรมกันน้อย พุดจาให้เข้าใจเรื่องชีวิตกันน้อย จึงยังมีปัญหาอยู่ แต่ถ้าเรามาสอนกันให้เข้าใจถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา ยังมีหวังว่าโลกนี้จะรุ่งเรืองด้วยศีลธรรม รุ่งเรืองด้วยความงามความดี ธรรมะจะครองโลกต่อไป

ถ้าเราเอาธรรมะมาครองชีวิต ครองเรือน ครองงาน ครองโลก มันสบาย แต่ถ้าเราไม่ใช้ธรรมะครองชีวิต ครองงาน ครองครอบครัว ครองโลก มันก็ยุ่ง เตือนร้อนวุ่นวายกันดังที่เราเห็นๆ กันอยู่ทั่วไป เพราะฉะนั้นจึงต้องเอาธรรมะมาคุ้มครองชีวิต ให้รู้ว่าอะไรมันเป็นอะไร สภาพจิตใจเราเป็นอะไรขึ้นมา

ที่นี่ พวกอสุรกาย ท่านหมายถึงอะไร หมายถึงว่าเป็นพวกชั่วฉลาด ไม่ชอบสิ่งดีสิ่งงาม ชอบแต่เรื่องไม่ดีไม่งาม

สวรรค์ในอก นรกในใจ

อยู่ในจิตใจ สนุกสนานในทางชั่วในทางต่ำ ในการปล่อยตัวปล่อยใจไปตามอำนาจของกิเลส เรียกว่า **พวกอสุร** คือพวกไม่กล้า ไม่กล้าที่จะนั่งใกล้ผู้รู้ ไม่กล้าที่จะประพฤติกกรรม ไม่กล้าที่จะรักษาศีล เขาชวนให้ถืออุโบสถกัณฑ์อดข้าว ชวนให้มาวัดกลัวเหน้อย ถ้าไปเที่ยวบางแสนบางปูไม่เป็นไร อย่างนี้เขาเรียกว่า **จิตใจมันไม่กล้า**ในการที่จะเข้าหาความงามความดี ชอบเลาะ ชอบแฝง ชอบแอบอยู่อย่างนั้น

พวกผี ก็ได้แก่ พวกที่คิดแต่จะหลอกเขา จะต้มเขาในเรื่องอะไรต่างๆ ถ้ามีความคิดว่าจะหลอกเขา จะไปต้มเขา จะทำให้เขาเสียหาย เรียกว่า **ผีเกิดขึ้นในใจของเรา** ผีในป่าช้า ไม่น่ากลัวอะไร ผีที่น่ากลัว ก็คือความคิดที่จะทำร้ายผู้อื่นด้วยการหลอกลวง ด้วยการทำให้เขาเสียหาย นี่ฝ่ายต่ำมันมีสภาพอย่างนั้น มันก็อยู่ในใจของเรา

สูงขึ้นไปเรียกว่า **สுகติ** คนอยู่ตรงกลาง สูงกว่าคนก็เป็น **มนุษย์** สูงกว่ามนุษย์ก็เป็น **เทวดา** สูงกว่าเทวดาก็เป็น **พรหม** สูงกว่าพรหมก็เป็น **พระอริยเจ้า** อริยเจ้านี่สูงที่สุด

เทวดา ก็อยู่ในใจเรา ผู้ประพฤติกกรรมก็เป็นเทวดา เทวดามีธรรมะ ๒ อย่างเป็นฐาน ละอายบาป กลัวบาป ๒ ตัวนี้เรียกว่าเป็นฐานของเทวดา คนเป็นเทวดามันต้องละอายบาป ต้องกลัวบาป เทวดาจะอยู่ที่ไหนก็ได้ อยู่ในกระท่อมน้อยๆ อยู่ในย่านสลัมคลองเตยก็ได้ แต่ว่าเป็นคนละอายบาป

สวรรค์ในอก นรกในใจ

กลัวบาป ถ้าเราไปเจอคนละอายบาปกลัวบาปอยู่ในสลัมก็เรียกว่า เทวดามานั่งอยู่นั้นแล้ว มันเป็นเทวดาอยู่ตรงนี้ ละอายบาป กลัวบาป ตั้งมั่นอยู่ในกุศลกรรมบถ มีสัจปุริสธรรม ๗ ประจำจิตใจ เขาเรียกว่าเป็นเทวดา เทวดาก็คือคนที่ มีธรรมะอันประเสริฐประจำจิตใจ จะเป็นเทวดาชั้นไหนก็ได้ เทวดาธรรมดาๆ

เราจึงควรจะคิดให้เห็นว่า มันอยู่ในตัวเราทั้งนั้น เราทำเอาได้ เราเป็นเทวดาก็ได้ เป็นพรหมก็ได้ สูงขึ้นไปเป็นพระพุทธเจ้ายังได้เลย พุทธศาสนาพิเศษตรงนี้ ตำแหน่งพุทธะไม่ได้สงวนสิทธิ์ ไม่มีสงวนสิทธิ์ไว้เฉพาะใคร เป็นตำแหน่งที่เปิดกว้างให้สรรพสัตว์ทั้งหลายเข้าสู่ความเป็นพุทธะได้ ไม่ได้สงวนไว้ ผู้หญิงก็เป็นได้ โยมผู้หญิงบางทีเสียอกเสียใจ ..แหม ! เสียตาย เจ้าคะ เกิดเป็นผู้หญิงชาติหน้าขอให้ได้เกิดเป็นผู้ชาย จะได้บวชในพระพุทธศาสนา.. ยุ่งไปเปล่าๆ ไม่เข้าเรื่องอะไร

ผู้หญิงผู้ชายมันร่างกายเปลือกนอก จิตที่จะรู้ธรรมมันเท่ากัน มีโอกาสที่จะบรรลุธรรมเท่ากัน จะเป็นพระโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี เป็นพระอรหันต์ เป็นพระพุทธเจ้าได้ทุกคน เป็นได้ ทางเปิดกว้างไว้แล้ว เป็นทางที่เรียกว่าสาธารณะ กว้าง ใครก็ไปเดินได้

ผู้ชายก็เดินได้ ผู้หญิงก็เดินได้ เจ๊กก็เดินได้ แขกก็เดินได้ ฝรั่งเศสเดินได้ นิโกรผิวดำก็เดินได้ ไม่มีการกีดกันสีผิว ไม่มี

สวรรค์ในอก นรกในใจ

การกีดกันเชื้อชาติ ไม่มีการกีดกันในเรื่องอะไร เปิดกว้าง
สำหรับคนทุกคน

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเปิดกว้างสำหรับคนทุกคน ซึ่ง
ไม่มีในทีใด เปิดกว้างไว้เหลือเกิน เราทั้งหลายควรภูมิใจว่า เรา
ได้มายืนอยู่ในแผ่นดินที่มีธรรมะอันประเสริฐ คือคำสอนของ
พระพุทธเจ้า

แต่อย่าอยู่ใกล้เกลือแล้วไปกินต่างเสียเป็นอันขาด
อยู่ใกล้เกลือมันต้องใช้เกลือ ถ้าไปใช้ต่างมันก็ได้ อายุมันจะ
สั้น เราก็ต้องกินเกลือ กินเกลือก็ต้องศึกษา ต้องให้เข้าใจ ต้อง
เอามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เราก็จะได้ประโยชน์จากธรรมะ
ของพระพุทธเจ้าสมความตั้งใจ

ดังที่พูดมา ก็สมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติไว้แต่เพียง
เท่านี้

(ปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์ที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๓
แสดง ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์)

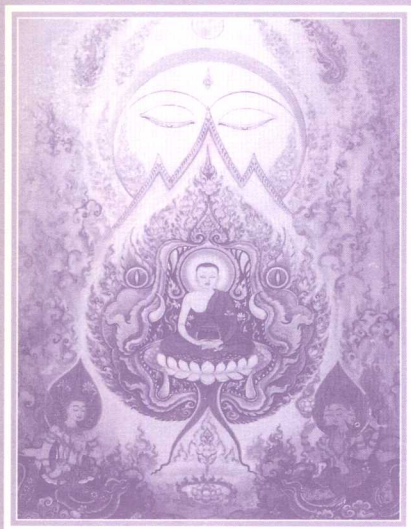
นิพพาน ที่นี่และเดี๋ยวนี้ !

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมบรรยาย ชุด “มหาวิทยาลัยต่อทางสุนัษ” ครั้งที่ ๔
แสดงแก่พระภิกษุราชภัฏ ณ สวนโมกขพลาราม

๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓

ภาพโดย อ.สุวัฒน์ แสนขัติ

อยู่ให้เหมือน ลิงงูในปากงู

- ❖ นั้นลูกตา มองเห็น ไม่เป็นหมัน
เขาใช้มัน เล็งแล แก้ปัญหา
อยู่ในโลก อย่างไร ไม่ทรน่าน์
พิจารณา ตรองไป ให้จงดี
- ❖ อยู่ให้เหมือน ลิงงู ในปากงู
ไม่เคยถูก เขี้ยวงู อยู่สุขขศรี
อยู่ในโลก ไม่เคยถูก เขี้ยวโลกีย์
เป็นเช่นนี้ อุปมา อย่าพ่นเพื่อน
- ❖ คิดดูบ้าง นั่งได้ ในปากงู
ไม่เคยถูก เขี้ยวงู อยู่เสมือน
นั่งในห้อง แสนสบาย ภายในเรือน
มีเค้าเงื่อน เหมือนพระ- ภควันต์
- ❖ อยู่ในโลก ไม่กระทบ โลกธรรม
อยู่เหนือกรรม เหนือทุกข์ เป็นสุขสันต์
ใครมีตา รีบเคารพ นอบนบพถัน
รีบพากัน ทำตาม ยามนี้เอย ฯ

พุทธทาสภิกขุ

นิพพาน ที่นี่และเดี๋ยวนี้!

พุทธทาสภิกขุ

ท่านที่เป็นภิกษุราชภักฏ์ จะต้องลาสิกขา ทั้งหลาย,

การบรรยายแบบมหาวิทยาลัยต่อทางสุนัษ ๑๐ ชั่วโมง
ของเราเป็นครั้งที่ ๔ นี้ ผมจะพูดด้วยหัวข้อว่า “นิพพานที่นี่
และเดี๋ยวนี้” ดังได้เคยพูดมาแล้วในตอนก่อน เกี่ยวกับนรก
และสวรรค์. ถ้าเป็นอย่างที่แท้จริง ต้องเป็นที่นี่และเดี๋ยวนี้
คือ เป็นสันติภูมิจึงโก แล้วก็ได้กล่าวไว้ถึงนิพพาน ก็ต้องที่นี่
และเดี๋ยวนี้ ซึ่งจะได้พูดกัน ก็คือที่กำลังจะพูดนี้เอง.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

พุทธบริษัท

รู้เรื่องนิพพานไม่สมบูรณ์.

เรามีการศึกษาไม่สมบูรณ์ ศึกษาพุทธศาสนาไม่สมบูรณ์ แล้วก็พ่นเฟือด้วย พุทธบริษัทจึงไม่รู้เรื่องนิพพานโดยสมบูรณ์; มันก็ต้องบรรลุนิพพานไม่ได้, ไม่ได้บรรลของนิพพานตามที่ควรจะมี.

ที่นี้ขอให้มองให้เห็นว่า ถ้าไม่มีนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธศาสนา. นี้คุณต้องยอมรับข้อนี้เอาไปคิดพิจารณา; ถ้าไม่มีนิพพาน จะเป็นพุทธศาสนาไม่ได้; ไม่ใช่พุทธศาสนา, หรือไม่มีพุทธศาสนา. ที่นี้ถ้าไม่รู้จักนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท.

ถ้าถือตามความหมายที่ถูกต้อง เป็นพุทธบริษัทกันทั้งที ก็ต้องรู้สิ่งที่เป็นหัวใจ หรือสิ่งที่สูงสุดของพุทธศาสนา; เพราะฉะนั้น เราจึงต้องมีความรู้เรื่องนิพพานโดยถูกต้อง, ปฏิบัติอยู่เต็มตามที่ควรจะปฏิบัติ, แล้วก็ได้รับผลเท่าที่ควรจะได้รับไม่มากก็น้อย; อย่างนี้ต่างหาก จึงจะเป็นพุทธบริษัท; จะถือเสียว่า บวชเหลืองๆ แดงๆ แล้วก็จะเป็นพุทธบริษัท ถ้าไม่รู้เรื่องหัวใจของพุทธศาสนาเสียเลย มันก็เป็นแต่เปลือกเป็นแต่บัญญัติ เป็นแต่ทะเบียน ทำนองนั้น.

ที่นี้ขอให้คุณทดสอบดู ตามที่ผมจะพูดต่อไปว่า ความรู้เรื่องนิพพานของเรา กำลังมีอยู่อย่างไร? ในที่ต่างๆ ไป รวมทั้งคุณเองคนหนึ่งด้วย พิจารณาดูคุณมีอย่างนั้นหรือเปล่า?

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

รู้จักนิพพานเพียงว่าถึงยาก, จะถึงต่อตายแล้ว

เดี๋ยวนี้ ในเมืองไทยเรา ประชาชนถือว่า นิพพาน เป็นสิ่งที่ยากนักยากหนา. ในการที่จะถึงได้. และเป็นของ เหลือวิสัย แล้วพ้นสมัยที่จะถึงได้แล้วในสมัยนี้ นี่คุณคิดอย่าง นี้หรือเปล่า? คุณเล่าเรียนมาอย่างนี้ คุณมีความคิดต่อพระ นิพพานอย่างนี้หรือเปล่า? “มันยากเกินกว่าจะถึงได้ แล้ว ก็เหลือวิสัย, แล้วก็สมัยนี้พ้นสมัยแล้ว, ไม่ต้องเอาเรื่องนิพพาน มาพูดกัน”. ถ้าคุณกำลังมีความรู้เหมือนคนทั่วไปอย่างนี้แล้ว ละก็ เราก็จะต้องพูดกันใหม่.

แล้วเขารู้หรือถึอกันอยู่ว่า ต้องสร้างบารมีตายเกิด ๆๆ เรื่อยไป เป็นหมื่นชาติแสนชาตินั้นจึงจะนิพพาน ; หมายความว่าเข้าโลงกันหมื่นหนแสนสน จึงจะถึงนิพพาน. ถ้า คุณเคยได้รับความรู้มาอย่างนี้ หรือเชื่ออยู่อย่างนี้ ก็ขอให้ เตรียมตัวสำหรับจะพูดกันใหม่แล้ว.

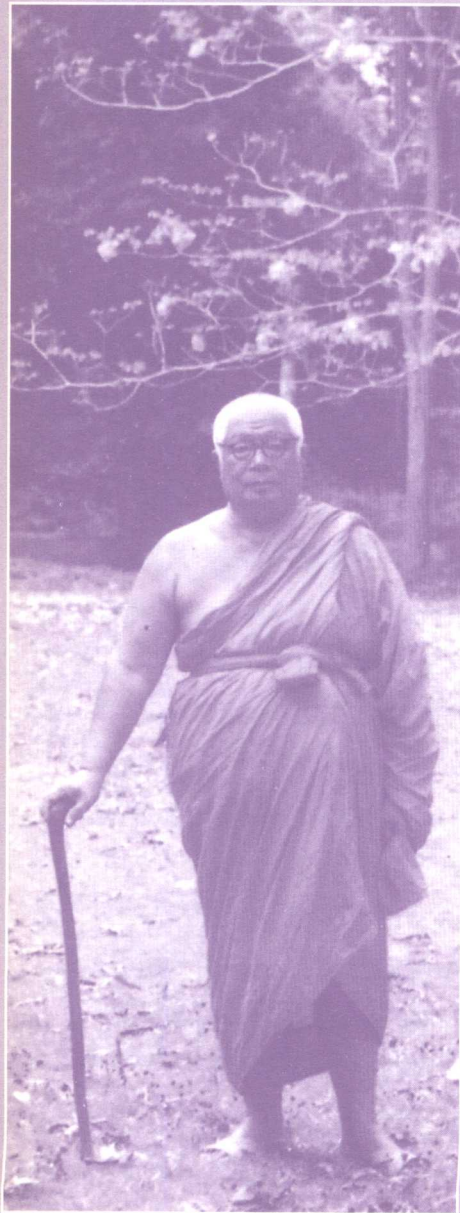
แล้วก็ นิพพานนั้นถึงต่อตายแล้ว ผมคิดว่าเรามีความ เชื่ออย่างนี้กันมากทีเดียว. นี่เราบอก่านิพพานที่นี่และเดี๋ยว นี้ ไม่ใช่ต่อตายแล้ว ; เพราะว่าการศึกษาหมาหวาด้วนนั้น สอนด้วนๆ ; สอนว่านิพพาน แปลว่าตาย ของพระพุทธเจ้า หรือของพระอรหันต์.

ในโรงเรียนเขาสอนว่า คนตายเรียกว่าตาย, พระเจ้า

พุทธทาสลิลิต

หลักกรอบจักรวาล

- ◆ ดับความยึดมั่น = ดับทุกข์
- ◆ หลักนี้ใช้กรอบจักรวาล :-
- ◆ ทุกมุมโลก
ไม่ว่าชนชาติไหน
ภาษาไหน
- ◆ ไม่ว่าจะมนุษย์ยุคไหน
ก่อนยุคไหน
- ◆ ไม่ว่าจะมนุษย์
ในดาวพระเคราะห์ดวงไหน
- ◆ ไม่ว่าในอนาคต
นานอีกเท่าไร
- ◆ ขอให้พิสูจน์ว่า
มันมีหลักอย่างนี้
คือ ยึดมั่นเป็นตัวกู-ของกู
เป็นทุกข์
วางเสียไม่ทุกข์
สงบเย็น.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

แผ่นดินตายเรียกสวรรคต, เจ้านายตายเรียกพิราลัย อนิจกรรม อะไรเรื่อย ๆ มา, ช้างตายเรียกว่า ล้ม, เพื่ออธิบายคำว่า ตายตัวเดียว, เขาเอาคำว่า “ตาย” นี้ ไปให้เป็นอาการของ พระพุทธเจ้า หรือ ของพระอรหันต์ นี้ เด็กๆ ก็เข้าใจว่า นิพพาน คือ ตาย แล้วจะได้อะไรกันเล่า? พอนิพพานก็คือ ตาย ตายแล้วจะได้อะไรกัน? แล้วจะนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ได้อย่างไร? นี่ นิพพานต้องที่นี้ และเดี๋ยวนี้.

อ้างว่า นิพพานสูญเปล่า ไม่มีอะไร.

ที่นี้เขายัง พุดกันอยู่อย่างทำลาย, เป็นการทำลายหมดว่า นิพพานนี้จัดขีด ไม่มีรสชาติอะไร, นิพพานนี้สูญเปล่า, ไม่มีอะไร วางเปล่า สูญเปล่า ไม่มีอะไร ก็เลยหมดกัน.

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผลก็คือว่า ไม่มีใครสนใจ นิพพาน ไม่มีใครรู้สึก ว่า นิพพานเป็นเรื่องที่ควรสนใจและคั่งค่าที่ไปสนใจเข้า. เดี่ยวนี้ก็ไม่มีใครสนใจนิพพาน แม้ในเมืองพุทธ ประเทศไทยชาวพุทธ เมืองพุทธนี้ ก็ไม่มีใครสนใจในนิพพานซึ่งเป็นตัวแก่นแท้ ปลายทางของพุทธศาสนา. นี้ผมยังยืนยันอยู่ว่า ถ้ายังไม่รู้จัก หรือไม่รู้เรื่องของนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท; ถ้าไม่มีเรื่องของนิพพานก็ไม่ใช่พุทธศาสนา.

นิพพานนี้และเดี๋ยวนี้!

ที่นี้ขอทำความเข้าใจกันใหม่ เรามีความเชื่อมีความเข้าใจกันอยู่อย่างนั้นนะ. นี้ขอทำความเข้าใจกันเสียใหม่, แล้วจะได้เชื่อกันเสียใหม่. อย่าเป็นพุทธบริษัทที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา; ถ้ารู้จักพุทธศาสนา ต้องรู้เรื่องนิพพาน. ฉะนั้นเราอย่าเป็นพุทธบริษัท โดยที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา. เพราะว่าเราเกิดมาโดยทะเบียน พ่อแม่เป็นพุทธ ลูกก็เป็นพุทธ มันก็มีโอกาสที่จะเป็นพุทธบริษัทได้โดยที่ไม่ต้องรู้พุทธศาสนา. นิพพานมิใช่เรื่องเหลือวิสัย.

ขอให้พุทธบริษัทที่รู้จักพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระนิพพานนี้เป็นหัวใจ. เราอย่าต้องเป็นพุทธบริษัทที่เรียนพุทธศาสนา ปฏิบัติพุทธศาสนากันอย่างละเมอๆ, เรียนกันอย่างละเมอ, ปฏิบัติกันอย่างละเมอ. เราก็กำลังเป็นอย่างนี้หรือเปล่า ?

และที่ว่าจะลืมนองยากสักหน่อย ก็คือ อย่าเป็นคนเนรคุณต่อพระนิพพาน ซึ่งช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ได้. ผมคิดว่าคุณคงไม่เข้าใจ ยังไม่เข้าใจว่า พระนิพพานช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ทุกวันๆ นี้ได้ ; แล้วเราก็เนรคุณ คือไม่รู้คุณของพระนิพพาน. เดี่ยวก็จะพูดกันแน่นอน.

เพราะว่าพระองค์ไม่ได้ตรัสสิ่งที่เหลือวิสัย คุณช่วยให้ความเป็นธรรมแก่พระพุทธเจ้าบ้าง; ไปเหมาเหล่าๆ ตามๆ กันไปว่า บางเรื่องเหลือวิสัย เช่น เรื่องพระนิพพานนี้ เหลือ

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

วิสัยของคนทั่วไป. แต่ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้
ดัดรัสสิ่ง, หรือเรื่องที่เหลือวิสัย ; เพียงแต่ว่าต้องเป็นวิญญูชน
น้อยบ้าง. อย่างเป็นทางการโง่เง่าเต่าตุ่น ; ดังบทพระธรรมคุณว่า
ปัจจุตตํ เวทิตัพโพ วิญญูติ เราสวดอยู่ทุกวันว่า “วิญญูชนพึง
รู้ได้เฉพาะตน” ท่านใช้คำว่า วิญญูชน คือ คนธรรมดา มี
ความรู้ที่จะรู้อะไรได้, ไม่ใช่คนโง่เง่าเต่าตุ่น ; อาจจะไม่เหลือ
วิสัยเฉพาะคนโง่เง่าเต่าตุ่น แต่ว่าคนโง่เง่าเต่าตุ่น ถ้าเขียนให้
ถูกจุดมันก็ถูกโพล่งได้ คือรู้ได้เหมือนกัน ; มันเป็นถึงอย่าง
นั้น. ถ้าสำหรับคนธรรมดาสามัญแล้วต้องไม่เหลือวิสัย. พระ
พุทธเจ้าท่านไม่ได้รัสเรื่องที่เหลือวิสัย.

ฉะนั้น เราควรจะนึกถึงข้อที่เดี๋ยวนี้ถือกันว่า เรื่อง
นิพพานเหลือวิสัย ถ้าว่าเหลือวิสัยจะมีประโยชน์อะไร ? การ
ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า รู้แต่เรื่องเหลือวิสัย สอนแต่เรื่อง
เหลือวิสัย ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย.

ที่เชื่อกันว่า ต้องสร้างบารมีหมื่นชาติ แสนชาติ จึง
จะถึงนิพพานนั้น นี่มันมีปัญหาคือคำว่า “ชาติ” คำพูดว่า
ชาติ นี่มีอยู่ ๒ ความหมาย คือใน ภาษาคน อย่างหนึ่ง, ใน
ภาษาธรรม อย่างหนึ่ง.

ต้องเข้าใจภาษาคน-ภาษาธรรม

จะเข้าใจนิพพานง่ายขึ้น.

ขอแทรกตรงนี้ว่า ความรู้เรื่องภาษาคน-ภาษาธรรม

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี!

นี้สำคัญมาก. ภาษาคนจะพูดไปโดยมองเห็นด้วยตา ไม่รู้เรื่องความหมายอันลึกซึ้งทางจิตใจ ก็พูดออกไป. คนธรรมดาพูดออกไป นี่ก็พูดอย่างภาษาคน; ที่นี้พูดภาษาธรรมนั้นมองลึกลงไป ถึงความหมายในภายใน ไม่เอาอยู่ที่รูปร่างภายนอก. คนนั้นเขารู้ลึกถึงภายในแล้ว เขาพูดออกมา มันก็ต้องเรียกว่า พูดภาษาธรรม. ภาษาคน ภาษาธรรม, คำพูดทุกคำมี ๒ ความหมายทั้งนั้น.

ถ้าพูดโดยภาษาคน เอาวัตถุเอาร่างกายเป็นหลัก พระพุทธเจ้าก็นิพพานแล้ว คือตายแล้ว เผาแล้ว เหลือแต่กระดูกแล้ว ; นี้เรียกว่าพูด ภาษาคน คือดูด้วยตาเห็นอย่างนั้นแล้วก็พูดอย่างนั้น. ที่นี้ถ้าพูดโดย ภาษาธรรม พระพุทธเจ้ายังอยู่ และไม่รู้จักตาย; อย่างที่พระองค์ตรัสไว้เองว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา. ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม” พระพุทธเจ้าเป็นธรรม พูดภาษาธรรมก็ยังอยู่. นี่ดูเถอะมันต่างกันอย่างไร? ถ้าพูดภาษาคน พระพุทธเจ้าตายแล้ว, เผาแล้ว, หมดแล้ว, พูดภาษาธรรมยังอยู่ตลอดเวลา, ยังอยู่กับเราตลอดเวลา

ทุกเรื่องมองให้เห็นอย่างนี้ เหมือนที่พูดกันตอนเช้าว่าถ้าพูดภาษาคน : นรกอยู่ในดิน สวรรค์อยู่บนฟ้า ถึงกันต่อตายแล้ว ; แต่ถ้า พูดภาษาธรรม นรกกับสวรรค์อยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี : สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ. นี่ความต่างกัน

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

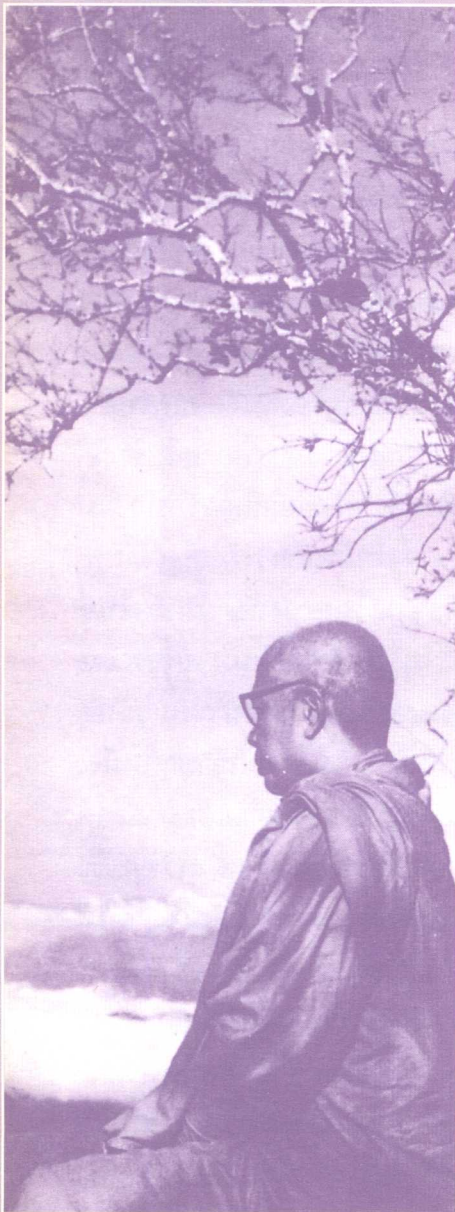
มันมีอยู่อย่างนี้ ทำความเข้าใจเสียให้ถูกต้องว่า เรากำลังพูดภาษาไหน ?

ต้องศึกษาชาติ-ความเกิด ถึงภาษาคน-ภาษาธรรม.

ถ้าพูดว่าชาติ, ชาติ ความเกิดในภาษาคนก็เอาวัตถุร่างกายเป็นหลัก ก็คือเกิดออกมาจากท้องแม่ ออกมาเป็นเด็กโต จนกว่าจะตาย ก็นับว่าชาติหนึ่ง อายุหลายสิบปีกว่าจะตาย. "ชาติ" ในภาษาคน คือเนื้อหนังที่เกิดมาจากท้องแม่ อยู่หลายสิบปีแล้วก็ตาย ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง.

ที่นี้ถ้า "ชาติ" ในภาษาธรรม ไม่อย่างนั้น มันเล็งไปที่ตัวความคิด เกิดความคิดความรู้สึกว่า "กู" ขึ้นมาครั้งหนึ่ง: ตัวกูอย่างนั้น ตัวกูอย่างนี้ ขึ้นมาครั้งหนึ่ง, แล้ว เต็มมันก็ดับไป, ความคิดนี้เต็มมันก็ดับไป ; นี้ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง. เพราะฉะนั้น ในวันหนึ่งเรามีได้หลายชาติ เกิดได้หลายชาติ ซึ่งถ้าถืออย่างภาษาคน ก็หลายสิบปีชาติหนึ่ง, แล้วกว่าจะเข้าโลงทั้งหมด มีชาติเดียว ; ถ้าพูดในภาษาธรรมวันเดียวมีได้หลายชาติ หลายสิบชาติก็ได้ แล้วแต่ว่ามีเรื่องมากเรื่องน้อย.

ความรู้สึกประเภทที่ว่า "กู" หรือ "ฉัน" หรือ "เรา" อะไรก็ตาม มันเกิดขึ้นมาครั้งหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง ; ต้องศึกษากันอย่างละเอียด เช่นว่า เราเห็นสิ่งที่น่ารัก แล้วก็รัก นี่เป็นความคิดที่เป็นกิเลส แล้วก็อยากจะได้ เพราะความ

พุทธทาสลิขิต

กิเลส กับ เรา

- ◆ กิเลสบังคับเรา
นำเกลียด เป็นทุกข์
- ◆ เรามันบังคับกิเลส
สวยงาม เป็นสุข
- ◆ ไม่เกี่ยวข้องเสียเลย
เพราะหมดกิเลส ก็บริสุทธิ์
ไม่สุข ไม่ทุกข์
คือนิพพาน.

นิพพานทุกอริยาบถ

- ◆ นิพพาน มิใช่ตาย
แต่เป็นความเย็นแห่งชีวิต
(ความดับแห่งความร้อน)
ซึ่งมิใช่ ตี-บุญ-สุข
แบบชาวโลก
- ◆ จงมีนิพพานทุกอริยาบถ
ที่ความร้อน (กิเลส) ไม่เกิด.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

น่ารักก็อยากจะได้ ; นี้เรียกว่า ตัณหา. ความรู้สึกอยากได้นี้ มากเข้าๆ มันก็เกิดความรู้สึกว่า กูจะได้ กูอยากจะได้. ความรู้สึกที่ว่า กูอยากจะได้นี้ มันเกิดขึ้นมาทีหลัง ; อยากอะไรเต็มที่แล้ว จะเกิดความรู้สึกที่ว่า กูอยาก กูจะได้.

อันนี้ถ้าไม่สังเกตที่ตัวจริงแล้ว จะเหมาเอาว่ามันขัดความจริง มันขัด logic ทำไมผู้อยากจึงเกิดทีหลังความอยากเล่า ? มันอยากเพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นเรื่องตัวตนบุคคลอะไร ธรรมชาติมันปรุรงไนใจ เป็นความอยากขึ้นมาก่อน แล้วความรู้สึกอยากนั้น จะปรุรงความรู้สึก; ฉันทมี, ฉันทเป็นผู้อยาก : อยากจะได้ อยากจะเอา นี้อย่างนี้เรียกว่า มันเกิดตัวกู เกิดความรู้สึกตัวกู ; ผู้อย่างนั้น ผู้อย่างนี้ขึ้นมาทีหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง นี้เข้าใจชาติอย่างนี้ ซึ่งวันหนึ่งเกิดได้หลายชาติ, เดือนหนึ่งหลายร้อยชาติ ปีหนึ่งหลายพันชาติ, หลายๆ ปี ก็หลายหมื่นหลายแสนชาติได้เหมือนกัน.

นับชาติอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ขัดกับหลักที่ว่า ต้องบำเพ็ญบารมีไปหลายหมื่นชาติ หลายแสนชาติ จึงจะนิพพาน นี่มันก็จริง, คำพูดนี้จริง..จริง แต่ความหมายมันคนละอย่าง ; เมื่อเขาพูดว่า ต้องตายเข้าโลงหมื่นหนแสนหนจึงจะนิพพาน; เราไม่ต้องเข้าโลง, ไม่มีวันจะเข้าโลงหมื่นหนแสนหน แต่เราก็มีชาติครบหมื่นหนแสนหน.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

เพราะว่า **ชาติแห่งความรู้สึกนี้** มันเกิดได้ไม่ทันจะตาย ก็ครบหมื่นหนแสนหน : เกิดชาติหนึ่งเป็นทุกข์ทีหนึ่ง เป็นทุกข์ทีหนึ่งในชาติอย่างนี้แหละ : เพราะมันมีความอยาก ความยึดมั่นด้วยความอยาก, เป็นตัวกู แล้วมันก็เป็นทุกข์. ความทุกข์เกิดมาจากความยึดมั่น ยึดมั่นที่ไรก็เป็นทุกข์ทุกที ; แล้วवालีกล่าวว่า “เกิดทุกที เป็นทุกข์ทุกที” ก็เพราะว่า “เกิดนั่นแหละ คือยึดมั่น, ยึดมั่นนั่นแหละคือเกิด”

ที่นี้มันก็ รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จักบรรเทา กิเลส, รู้จักละกิเลส, แล้วมันก็ **นิพพานได้ในชาตินี้** ไม่ต้องเข้าโลง ; แต่มันมี “ชาติ” ในภาษาธรรม เป็นหมื่นชาติแสนชาติแล้ว. นี้เรียกว่าบำเพ็ญ “**บารมี**” หมื่นชาติแสนชาติ ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง แล้วก็บรรลุนิพพานได้ ก่อนแต่จะเข้าโลง.

คุณช่วยจำไว้ให้แม่นๆ แม่นยำในคำพูดนี้ แล้วไปคิดดูใหม่, ไปทบทวนดูใหม่ที่หลัง. เราสร้างบารมีได้ถึงหมื่นชาติ แสนชาติในชีวิตนี้ ; ฉะนั้น หลังจากนั้นเราก็บรรลุ นิพพาน ได้ในชีวิตนี้”

ความหมายของ “นิพพาน”

ของพระพุทธเจ้า.

ที่นี้ให้รู้ไว้ว่า นิพพาน นั้นหมายความว่า เย็น. เดี่ยวจะพูดกันให้ละเอียดสักหน่อย ให้รู้ว่านิพพานนี้ แปลว่า เย็น, เย็นเพราะไม่มีของร้อนคือกิเลส ; เมื่อใดของร้อน คือกิเลส

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ไม่มี เมื่อนั้นก็เย็น ; นี่คือนิพพานที่เราได้รับอยู่หลาย ๆ คราว, เป็นนิพพานน้อย ๆ , เป็นนิพพานตัวอย่าง, เป็นนิพพานระยะสั้น.

เมื่อใดจิตไม่มีกิเลส ว่างจากกิเลส ; แต่ไม่ใช่เรานอนหลับนะ เรารู้สึกอยู่อย่างนี้ จิตว่างจากกิเลส ; เมื่อนั้นเราจะเย็น ; พอกิเลสชนิดไหนก็ตามเกิดขึ้น เมื่อนั้นเราจะร้อน, มันก็เป็นนรก หรือเป็นวิฏฐสงสาร มันร้อน.

นิพพาน นี้เขา เทียบคู่ ก็เทียบกับ วิฏฐสงสาร : พอกิเลสเกิดขึ้น ก็มีวิฏฐสงสารวงหนึ่ง ร้อน ; พอกิเลสไม่ปรากฏ ว่างจากของร้อน มันก็ เย็น. ฉะนั้น สักวินาทีหนึ่ง ห้านาที สิบนาที อะไรก็ตาม ที่เราไม่มีกิเลส กำลังว่างจากกิเลส เมื่อนั้นเราจะเย็น ; เมื่อนั้นเราจะอยู่กับนิพพานตัวอย่าง, นิพพานน้อย ๆ นิพพานขนาดเล็ก, นิพพานระยะสั้น.

คุณของนิพพาน

มีอยู่แก่ชีวิตประจำวัน.

นี่ย่อมองข้ามไปเสีย ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้ พวกคุณก็ตายหมดแล้ว ไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี้, หรืออย่างดีก็เป็นบ้าหมดแล้ว เข้าใจไหม ? ถ้าเราไม่มีนิพพานน้อย ๆ สั้น ๆ นิพพานตัวอย่างคั่นอยู่เป็นระยะ ๆ นี้, มันก็เต็มไปด้วยกิเลสเผาทุกนาที่ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทุกวัน ๆ ; เดี่ยวเราก็เป็นโรคเส้นประสาท เป็นบ้า และตายแล้ว.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

ฉะนั้น ที่เรามีจิตว่างจากกิเลส เป็นครั้งคราวๆ สลับกันอยู่นั้นแหละ มันช่วยให้ปกติอยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องนอนไม่หลับ ไม่ต้องเป็นโรคประสาท ไม่ต้องเป็นโรคจิต หรือเป็นบ้า.

คุณต้องไปดูเอง ผมพูดได้เท่านี้แหละ ไปดูเอาเองว่า แต่ละคนนะมันมีว่างจากกิเลสคั่นอยู่ กิเลสเกิดเป็นคราวๆ; อย่าไปเชื่ออาจารย์ที่สอนว่า กิเลสเกิดตลอดเวลา. กิเลสนี้เกิดเป็นคราวๆ ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยให้เกิด ; นี่มันอาจจะขัดกับการสั่งสอนของที่อื่น. คุณก็รู้ไว้เสียด้วย รู้ล่วงหน้าไว้เสียด้วย เขาสอนกันว่ากิเลสเกิดตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งหลับทั้งตื่น ; นี้ เราไม่บอกอย่างนั้น, เราบอกว่ากิเลสมันเกิดเป็นคราวๆ เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย : เมื่อตากระทบรูป มีสัมผัส และมันโง่ไป มันก็เกิดกิเลส เป็นคราวๆ อย่างนี้.

ฉะนั้น ขอให้ขอบคุณพระนิพพานน้อยๆ นิพพานตัวอย่าง นิพพานระยะสั้นนี้ ที่คอยป้องกันไม่ให้เราเป็นโรคประสาท หรือเป็นบ้าตาย. ถ้าเราไม่สนใจเรื่องนิพพาน เราก็เป็นสัตว์เนรคุณต่อสิ่งที่มันช่วยเราไว้ ไม่ให้ต้องตาย ไม่ต้องเป็นบ้า. นี่ทุกคนควรจะมองเห็นว่า ระยะที่เราว่างจากกิเลสเท่าไรก็ตาม นั่นแหละเป็นนิพพาน ที่หล่อเลี้ยงชีวิตให้ยังคงอยู่ได้ ไม่เป็นบ้า และไม่ตาย เมื่อนิพพานมีคุณอย่างนี้ เราควรจะทดแทนคุณ สนใจให้มาก.

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

นิพพานอันสมบูรณ์

อบรมให้มีขึ้นได้ทีนี้และเดี๋ยวนี้.

ทีนี้ นิพพานน้อยๆ สั้นๆ อย่างนี้ มันก็มีอยู่แล้ว ก็พอที่จะพูดได้ว่ามีทีนี้และเดี๋ยวนี้ ; แต่ผมไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น, หมายความว่า นิพพานที่จริงที่สมบูรณ์ จะมีได้แม้ทีนี้และเดี๋ยวนี้ คือในชาตินี้. นิพพานน้อยๆ สั้นๆ ตัวอย่างนั้นมันก็มีอยู่แล้ว ; ถ้าไม่มีก็ตายแล้ว ก็พูดว่าอย่างนั้น.

ทีนี้เมื่อไม่ได้ตาย มันก็มีอยู่แล้ว : จิตที่ว่างจากกิเลสเป็นระยะๆ นั้น เป็นนิพพานน้อยๆ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตเราไว้, แล้วมันก็มีอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ มันไม่ต้องรอดต่อว่าตายจึงจะได้นิพพาน. เรามีนิพพานน้อยๆ ได้อยู่ตลอดเวลา, แล้วจะทำให้เต็มให้สมบูรณ์ได้ ทีนี้และเดี๋ยวนี้ คือเราเป็นอยู่อย่างทีกิเลสไม่เกิด, กิเลสเกิดได้อย่างไรเรารู้เท่าทัน, เรามีสติปัญญาป้องกันและทำลายไม่ให้อกิเลสเกิด.

กิเลสนี้ถ้าเราปล่อยให้มันเกิดได้ทีหนึ่ง มันก็เพิ่มกำลังที่จะเกิด, เพิ่มความเคยชินที่จะเกิดเข้าไว้อีกหน่วยหนึ่ง : เพราะฉะนั้น เราปล่อยให้กิเลสเกิดทีหนึ่ง มันจะเพิ่มกำลังที่จะเกิดขึ้นหน่วยหนึ่งเสมอไป. ถ้าเราเป็นคนเหลวไหลปล่อยให้กิเลสเกิดเรื่อย เกิดบ่อย มันก็เพิ่มความเคยชินที่จะเกิดกิเลส ที่เรียกว่าอนุสัย, อนุสัยเคยชินที่จะเกิดกิเลสนี้ มันเพิ่มขึ้นๆ.

พุทธทาสลิลิต

เข้า-เย็น ออก-เย็น

◆ ให้นิพพานอยู่ที่นี้ เดี่ยวนี้
และตลอดไปกับเราเกิด

◆ หายใจเข้า เย็น ออก เย็น
ไม่มีดีกว่า-เลวกว่า-เสมอกัน
เพราะ ไม่เที่ยง-เป็นทุกข์-
อนัตตา เท่ากัน.

นิทานเดียว! คำเดียว!

◆ มีสติ ไม่เกิดความคิด
ปรุงแต่งว่าตัวกู-ของกู
ในทุกกรณี

(ของผัสสะ อารมณ์)

จะไม่เกิดทุกข์ ในการ...

๑.ทำหน้าที่เพื่อตน/ผู้อื่น

๒. พักผ่อน

๓. แนะนำช่วยเหลือ

๔. บรรลุธรรม

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

ที่นี้ในทำนองที่ตรงกันข้าม ถ้ากิเลสมันควรจะเกิด เราไม่ให้เกิด, ไม่ให้เกิดในเมื่อมันมีโอกาที่จะเกิด : ควรจะเกิด เราไม่ให้เกิด. ถ้าอย่างนี้มันจะกลายเป็นลบ คือมันจะลบความเคยชินที่จะเกิดกิเลสหน่วยหนึ่งๆ, ลบหนึ่งๆ, ลบหนึ่งเสมอ ลบหนักเข้า มันหมดความเคยชินที่จะเกิด ; กิเลสมันก็ไม่เกิดได้. ที่นี้เป็นนิพพานที่สมบูรณ์.

เพราะว่าเราทำกันเสียจนความเคยชิน หรือความสามารถ ความเป็นไปได้ ที่จะเกิดกิเลสนั้นหมดไป มันก็เกิดกิเลสไม่ได้ ก็เป็นนิพพานที่สมบูรณ์, แล้วทำได้ในชาตินี้ ไม่ต้องรอดต่อตายแล้ว ต่อเข้าโลงแล้ว.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า **จิตนี้เป็นประภัสสร** คือไม่มีกิเลส รุ่งเรืองสุกใสเหมือนกับเพชร หรือว่าอะไรที่มันมีแสงเรือง ; แต่ว่า จิตนี้เศร้าหมองเพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว. จิตนี้ตามธรรมชาติผ่องใส ถ้าอย่ามีกิเลสเกิดขึ้น มันก็เป็นประภัสสร ผ่องใส รุ่งเรือง; แต่เดี๋ยวนี้มันก็เศร้าหมองไป เพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ; เพราะฉะนั้นยังไม่ได้อบรมให้ดี, จิตนั้นยังเปิดโอกาสให้กิเลสเกิดได้, ฉะนั้นกิเลสจึงเกิด.

แนวปฏิบัติ

ให้ปรากฏนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้

ที่นี้เรามาปฏิบัติธรรม อบรมกันเสียใหม่ จนจิตนั้น

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เปลี่ยนไปสู่สภาพที่กิเลสเกิดไม่ได้ : เมื่อกิเลสเกิดไม่ได้ จิตนั้นก็ประภัสสรตลอดกาล ไม่มีกิเลส แล้วก็เรืองแสง เพราะความไม่มีกิเลสตลอดกาล.

นี่เราจึงช่วยกันปฏิบัติธรรม ในลักษณะที่ป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดได้, หรือเกิดขึ้นแล้วทำลายเสียได้ทันทีอย่างนี้ ก็ไม่สะสมอนุสัย, คือความเคยชินที่จะเกิดกิเลส อนุสัยลดลง ลดลง-ลดลง เพราะว่าอนุสัยได้สร้างไว้มาแต่อ่อนแต่อกตลอดจากท้องแม่ มันได้สร้างไว้มาก. กิเลสและความเคยชินแห่งกิเลส มันมีอยู่มากในสันดาน ; ที่นี้ เรามาลบออก, ลบออก ด้วยการป้องกันไม่ให้เกิดกิเลสทุกคราวที่มันควรจะเกิดนี้ อนุสัยก็ถูกลดลงไปหน่วยหนึ่ง, หน่วยหนึ่ง, เรื่อยไป โดยการกระทำอย่างนี้จนมันหมด มันก็เกิดกิเลสอีกไม่ได้.

เดี๋ยวนี้จิตมันได้รับการฝึกฝน กระทำ เปลี่ยนแปลง จนไม่เป็นที่เกิดแห่งกิเลส ; เมื่อกิเลสไม่เกิด จิตนี้ก็ประภัสสรตลอดกาล. ประภัสสรเดิมนั้น จิตยังไม่ได้อบรม กิเลสยังเกิดได้ จึงสูญเสียบรรยากาศบ่อยๆ นี่เดี๋ยวนี้จิตถูกอบรม จนไม่เป็นที่เกิดที่ตั้งของกิเลสแล้ว ความเป็นประภัสสรก็สมบูรณ์ จึงเป็นประภัสสรตลอดกาล กิเลสเกิดไม่ได้ เรื่องมันมีอยู่อย่างนี้.

ฉะนั้นเราจึงสามารถที่จะมีนิพพานได้ ; ภาษาคนเรียกว่าชาตินี้ คือไม่ต้องเข้าโลง ยังไม่ทันเข้าโลง ยังไม่ตาย.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

ส่วนนิพพานน้อย ๆ ระยะเวลาสั้น ตัวอย่างนั้น เรามีอยู่
มาก ๆ หลาย ๆ ครั้งในวันหนึ่ง ๆ, มองให้เห็นด้วย. ที่นี้ มัน
น้อยไป มันเป็นคราว ๆ เราทำให้สมบุรณ์ ได้ติดต่อกัน
กัน โดยวิธีลดอนุสัยเรื่อยไป จนมันหมด จนไม่มีต้นทุน
ไม่มีเติมพันที่จะเกิดกิเลสอีก.

นี่ นิพพาน คือความว่างจากกิเลส มีอยู่ตามธรรมชาติ
น้อย ๆ ก็มี แต่ไม่พอ ไม่ใช่นิพพานจริง ; เราต้องปฏิบัติ
ธรรมให้ถูกต้อง เป็นอยู่ชนิดที่ลดอนุสัยลงเรื่อย ๆ จนกว่า
มันไม่มีอนุสัยสำหรับจะให้เกิดกิเลส. อย่างพระอรหันต์ หมด
อนุสัย ก็คือหมดกิเลส; ฉะนั้น สิ่งที่จะให้เกิดกิเลสมายั่วท่าน
มันก็เกิดไม่ได้, สิ่งที่เกิดกิเลสมายั่วท่าน ก็เกิดกิเลสไม่ได้ ;
ไม่เหมือนพวกเราที่ยังมีอนุสัย พอสิ่งที่ยั่วให้เกิดกิเลสมายั่ว
มันก็เกิดกิเลส มันต่างกันอย่างนี้.

ฉะนั้น การที่ทำให้กิเลสไม่เกิด หรือ ควบคุมการ
เกิดแห่งกิเลสไว้ได้ครั้งหนึ่งนั้น มีค่ามาก คือมันลดอนุสัย
ลงไปหน่วยหนึ่ง ; ทำได้อีกทีหนึ่ง ก็ลดลงไปได้อีกหน่วย
หนึ่ง, ทำได้อีกที ก็ลดลงได้อีกหน่วยหนึ่ง, ไม่เท่าไรมันหมด
อนุสัย หมดเชื่อที่จะเกิดกิเลส หรือหมดอาสวะ คือการไหล
ออกมาแห่งกิเลส, เมื่อไม่มีกิเลสเกิด ก็คือนิพพาน, เมื่อไม่
เกิดกิเลสโดยสมบุรณ์ ก็คือนิพพานที่สมบุรณ์.

นี่อย่าเฝ้าไปตามพวกนั้น ว่าจัดซัด ไม่มีรสชาติอะไร;

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

ก็เทียบเอาดูซิ เวลาที่เราไม่มีกิเลส นั้น จิตชัด ไม่มีอะไร หรือเปล่า? จิตของเราเอง ; อย่าไปเอาเรื่องในหนังสือ ใน คัมภีร์, ตัวเราเองรู้สึกอยู่เอง จิตของเราเองเมื่อไรมันว่างจาก กิเลส เป็นอย่างไร? แล้วเมื่อไรกิเลสเกิดมันเป็นอย่างไร?

แม้แต่เพียงนิรwrณเท่านั้น ไม่ต้องถึงกิเลสใหญ่ๆ ดอก **นิรwrณ ๕** นี้ : แม้แต่ ง่วงนอน มันก็ไม่ใช่สุขเสียแล้ว มัน เป็นนิรwrณอันหนึ่ง, ความเบื่อระอา ความฟุ้งซ่าน ความคิด เอียงไปในทางกามคุณ ความไม่แน่ใจในชีวิตในการกระทำ นี้ เรียกว่า นิรwrณ มันก็แย่มากแล้ว, หากความสุขไม่ได้แล้ว. ถ้า ไม่มีนิรwrณ มันก็จะสบายมาก, อยู่ในสมาธิ ไม่มีนิรwrณ สบายมาก, ไม่มีกิเลสเลย มันสบายมากกว่านั้น.

จะรู้จักนิพพาน

ต้องปฏิบัติจนรู้สึกในใจเอง.

ที่นี้คุณไม่ต้องเชื่อใคร ; ถ้าไปเชื่อคนอื่น มันก็ไม่ใช่ ธรรมชาติดอก, รู้สึกอยู่ในตัวเอง ; แล้วก็รู้สึกอยู่ในตัวเอง มัน ก็เชื่อตัวเองว่าความไม่มีกิเลส นั้น มีรสชาติบรมสุขสูงสุด ไม่ใช่ จิตชัดเหมือนอย่างที่เขาว่ากัน. พวกที่ลุ่มหลงในกามารมณ เขาก็สันนิษฐานเอาเองว่า เมื่อนิพพานไม่มีกามารมณ นิพพานก็จิตชัด ก็ว่าอย่างนั้น ; เพราะเขาไม่รู้ถึงความสุข อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องอาศัยกามารมณ อาศัยความไม่มี กามารมณรับกวนนั้นแหละ.

นิพพานนี่และเดี๋ยวนี้!

กามารมณฺ์รบกวนมันทำให้นอนไม่หลับ ไม่เคยรู้สึก
กันบ้างหรือ ? เมื่อความรู้สึกทางกามารมณฺ์รบกวน มัน
นอนไม่หลับ, มันต้องลุกไปบำบัดความใคร่ มันลากหัวไป
บำบัดความใคร่, มันเป็นสุขอย่างไรละ ? เมื่อไม่มีกามารมณฺ์
รบกวนนั้นแหละ มันเป็นอิสระ มันนอนหลับ.

มีคำพูดในพระคัมภีร์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่านเป็น
สุขกว่าพระเจ้าปเสนทิโกศล เพราะว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลนั้น
นอนไม่หลับ หลับไม่สนิทดอก เพราะกามารมณฺ์รบกวน ;
ส่วนเราตถาคต ไม่มีกามารมณฺ์รบกวนตลอดคืน เพราะฉะนั้น
ก็นอนหลับสนิทเย็นตลอดคืน ; ใช้คำพูดอย่างนี้ เปรียบเทียบ
กันอย่างนี้.

อย่าหาว่า นิพพานไม่มีรสไม่มีชาติ จืดชืด. นิพพาน
ต้องเป็นบรมสุข คือเป็นอิสระ ไม่มีกิเลสอะไรมาบีบคั้น, แล้ว
ก็เรียกว่า “บรมธรรม” : นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทธา -
ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวพระนิพพานว่า เป็นบรมธรรม. บรมธรรม
คือธรรมะอันสูงสุด ธรรมะอย่างยิ่ง จะเรียกว่าสิ่งก็ได้, สิ่ง
สูงสุด, สิ่งประเสริฐที่สุดนะ บรมธรรม วางจากความทุกข์
โดยประการทั้งปวง เรียกว่าบรมธรรม.

และนี่เป็น จุดมุ่งหมายของวิวัฒนาการของชีวิต. ถ้า
ชีวิตยังมีกิเลสอยู่ มันก็ดิ้นรนไป, ดิ้นรนไป ไปถึงความไม่
มีกิเลสเมื่อไร มันก็จบ มันก็หยุด ไม่ดิ้นรน แล้วก็ไม่ต้อง

พุทธทาสลิขิต

ทำงานเพื่องาน

- ◆ ทำงานเพื่องาน...
เงินไม่ไปไหน ยิ่งมีมาก.
- ◆ ปฏิบัติธรรมเพื่อธรรม...
นิพพานมาหาเอง.
- ◆ นิพพานนั้น
ยิ่งไปหา-ยิ่งอยากได้
ยิ่งถอยไกล
ยิ่งไม่หา-ยิ่งไม่อยากได้
ก็มาเอง.

- ◆ ทำเพื่อเงิน :
ทนทุกข์ไปนาน
แล้วเงินมาอยู่บนหัว.
- ◆ ทำเพื่องาน : ได้ทันที
และเงินมาอยู่ใต้ฝ่าเท้า
จะทำงานสนุกและเป็นสุข
ตลอดเวลาที่ทำ.
- ◆ งดเงินเสียงาน
แต่งงานยิ่งได้เงิน !
ไม่งกอะไร
จะเป็นธรรมยิ่งขึ้น
แล้วดับทุกข์.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

ตายด้วย มันหยุดความดิ้นรน ก็เย็นสมตามความหมายของคำว่า นิพพาน อิศรภาพที่สุด คือความไม่ถูกกิเลสบีบคั้น.

ฉะนั้น คน ปุถุชนทั่วไป ก็ไม่มีอิสรภาพดอก ; ที่เรียกว่าระบบการปกครองให้อิศรภาพ เสรีภาพนั้น ภาษาคน, เป็นภาษาคนทางวัตถุ และมีอิสรภาพโดยระบบประชาธิปไตย นี่เป็นภาษาคนทางวัตถุ, แต่มันเป็นซี่ข้าของกิเลส เกินร้อยเปอร์เซ็นต์ มันไม่มีอิสรภาพในทางจิต จนกว่าจะหมดกิเลส, เป็นพวกพระอรียเจ้า, พระอรียเจ้าเท่านั้นแหละ จึงจะมีอิสรภาพ.

จิตที่ถึงนิพพาน

มีอิสรภาพสูงสุด.

นี่ นิพพานก็หมายถึงเมื่อเป็นอิสรภาพสูงสุด ไม่มีกิเลสมาครอบงำอภัย เบียดเบียน ; ฉะนั้น นิพพานจึงเป็นอิสรภาพสูงสุด แต่เป็นความหมายทางภาษาธรรม. ทางวัตถุนี้คนไม่ติดคุก ไม่ติดตะราง มีอิสรภาพ นั้นเป็นภาษาคน ; เอาข้างนอกเป็นหลัก แต่ในใจยังเป็นทาส เป็นบ่าว เป็นซี่ข้าของกิเลส ไม่ใช่อิสรภาพ. ต่อเมื่อใดถึงนิพพาน เมื่อนั้นจึงจะมีอิสรภาพ; ฉะนั้น เราจึงถือว่า พระนิพพานคืออิสรภาพถึงที่สุด.

ที่นี้ มนุษย์จะไปทางไหนกัน ไปหาความสูงสุด ไปทางไหนกัน ? ไม่มีทางไหน นอกจากไปทางนิพพาน ;

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

อารยธรรมทั้งหลาย ถ้าถูกต้องมันก็ไปหาพระนิพพาน. เดี่ยวนี้อารยธรรมมันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส, อารยธรรมสมัยใหม่นี้มันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส. เขาก็เรียกว่าอารยธรรม คือความก้าวหน้าในทางผลิต ทางประดิษฐ์ เป็นอยู่กันอย่างแข่งกับเทวดา เรียกว่าอารยธรรม ; นั่นมันอารยธรรมเนื้อหนึ่ง อารยธรรมภาษาคน.

ถ้าเป็น ภาษาธรรม จะทำอย่างนั้นไม่ได้ มันต้องเป็นไปเพื่อลดความทุกข์ในจิตใจ. วัฒนธรรมก็ดี ภูมิธรรมก็ดี แล้วแต่จะเรียกเถอะ ถ้ามันถูกต้อง มันก็จะไปหานิพพานคือหมดกิเลส, เป็นอิสระและเย็น ; ศีลธรรมก็เหมือนกัน มันมุ่งไปยังพระนิพพาน มีอิสระและเย็น.

ฉะนั้น เราจดจำลงไปได้เลยว่า อารยธรรม ก็ดี วัฒนธรรม ก็ดี ภูมิธรรม ก็ดี ศีลธรรมจริยธรรม อะไรก็ดี มันไปสุดที่พระนิพพาน จึงจะเป็นของจริง.

นี่พอจะเข้าใจกันได้แล้ว สำหรับปัญหาของเรา คือพวกคุณทั้งหลายนี้ คุณเคยรู้เรื่องนิพพานมาอย่างไร? ได้ยินเขากล่าวกันทั่วไป ปู่ ย่า ตา ยายที่ไม่มีการศึกษา เขากล่าวกันอย่างไร? แล้วเรากำลังคิดอย่างนั้นหรือเปล่า? “นิพพานต่อตายแล้ว เหลือวิสัยของคนสมัยนี้ จิตชัดไม่มีรสชาติ” ใครเคยได้ยินมาอย่างนี้ ไปพิจารณาใหม่เถอะ มันไม่ใช่อย่างนั้น

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ศึกษาให้รู้จักความหมายของนิพพาน โดยภาษา.

ที่นี้ก็จะพูดคำว่า“นิพพาน”โดยภาษา. นิพพานโดยภาษาคน หมายความว่า เอาตัวคำว่า“นิพพาน”เป็นหลัก, ก็บอกมาหลายครั้งแล้วว่า นิพพาน โดยภาษานั้น แปลว่า เย็น. คำว่า ศิวะ ก็แปลว่า เย็น, คำว่า นิพพาน ก็แปลว่า เย็น, แล้วยังมีอีกหลายคำ ที่แปลว่าเย็น. แต่เดี๋ยวนี้เรากำลังสนใจคำว่า“นิพพาน” ให้รู้ว่านิพพานนี้แปลว่าเย็น, เป็นคำพูดของคนธรรมดาทั่วไป ในประเทศอินเดียสมัยโน้น. เมื่อพูดว่า นิพพานๆ ก็หมายความว่าเย็น “เย็น”จำกัดความว่า ไม่ร้อน ลีนไปแห่งความร้อน, ดับไปแห่งความร้อน ก็เหลืออยู่แต่ความเย็น.

นี้ นิพพานแปลว่าเย็น เป็นภาษาชาวบ้านพูด, ลูกเด็กๆ ก็พูด เพราะว่าคำว่า“เย็น”นี้ มันใช้ได้ทั้งแก้วตฤทั้ง แก้วสัตว์เดรัจฉาน และทั้งแก่มนุษย์.

นิพพาน เย็น ถ้าใช้แก้วตฤ ก็คือตฤเย็น : ถ่านไฟแดง ๆ เอาออกมาเสียจากเตา เดี่ยวมันก็เย็น ดำลงไป ; นี้ อากาศอย่างนี้เรียกว่า ถ่านไฟนั้นนิพพาน. ภาษาโบราณในอินเดียครั้งกระโน้น ถ่านมันนิพพาน, ข้าวสุก ข้าวสวย แยกกับร้อนกินไม่ได้ รอไว้ก่อนกว่ามันจะกินได้ คือมันเย็น. คนในครัวก็ร้องบอกออกมาว่า นิพพานแล้ว ๆ มากินได้ ; นี้

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

วัตถุเย็นอย่างนี้ก็เรียกວ່ານิพพาน, คำนี้ใช้ได้แม้แก้ววัตถุ.

ที่นี้สูงขึ้นมา ใช้แก้ว สัตว์เดรัจฉาน ; สัตว์เดรัจฉาน มีฤทธิ์ มีพิษ มีอันตราย เอามาจากป่า เอามาฝึก ฝึกกันเสีย จนยอมแพ้ จนเชื่องเหมือนกับแมว, เป็นช้างเป็นควาย เป็นอะไรที่มาจากป่า ดุร้ายอย่างยิ่ง, เอามาฝึกเสียจนเชื่อง เหมือนกับแมวนี้ เรียกว่า มัณนิพพาน. คำนี้ใช้ได้แม้กับสัตว์เดรัจฉานนะ ว่ามัณนิพพาน คือมันหมดร้อน มันหมดอันตราย.

ที่นี้ก็ใช้ได้กับคน ทั้งทางกายและทางจิต ถ้าทำให้เย็นลงบ้าง ก็เรียกວ່ານิพพานทั้งนั้น ที่นี้คนมีเรื่องจิตใจเป็นใหญ่ คนชุดแรกๆ เขาไปนิพพานกันที่กามารมณฺ์ เมื่อหิวกามารมณฺ์ มันร้อน พอมีกามารมณฺ์มาสนองความใคร่ มันเย็นลง ก็เลยโง่กันไปพักหนึ่ง เอกามารมณฺ์เป็นนิพพาน คำนี้ก็มิอยู่ในพระบาลี ในพระคัมภีร์ ในเรื่องทวิภูฏิ ๖๒ ประการ เอกามารมณฺ์เป็นนิพพาน ก็เอามากล่าวถึงในพวกโง่ ๖๒ ประการ มันมีกามารมณฺ์เป็นนิพพานอยู่ด้วย.

ที่นี้ต่อมามาก พวกนักค้นคว้าทางจิต นี้ว่า โอ๊ย..มันไม่ใช่ไฉว้ย! มันโง่แล้ว ก็ไปเอาเรื่องจิตสงบเป็นสมาธิ ทำสมาธิเป็นปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เพียงแค่จตุตถฌานนี้มันเงียบ มันสงบ มันเย็นมาก ก็เอาจตุตถฌานเป็นนิพพานกันอยู่ยุคหนึ่ง, แล้วจึงต่อมาทำให้ประณีตยิ่งขึ้นไป ก็เอาอรุพฌาน อากาสนัญญายตนะ วิญญูณัญญายตนะ

นิพพานกันและเดี๋ยวนี้!

อากิจฉัญญายตนะ เหวะสัจญญานาสัจญญายตนะ ว่า เป็นนิพพาน, อันนี้มันเย็น เย็นมากแหละ เพราะว่ามันเป็นสมาธิชั้นลึก ที่ว่าสัจญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัจญญาก็ไม่ใช่ นั่น.

พระพุทธเจ้าไปศึกษา“นิพพาน”ชั้นนี้ ระบบนี้ กับอาจารย์คนสุดท้ายของท่าน คือ อุทกดาบส รามบุตร พอศึกษาแล้วเสร็จแล้ว เอ้า..ไม่พอใจ อาจารย์จะยืนยันอย่างไร ท่านก็ไม่พอใจ เลยทิ้งอาจารย์ที่เอาอรุณฆานอันสุดท้าย เป็นนิพพานนี้ไปเสีย ก็ไปค้นของท่านเอง จนท่าน ตรัสรู้เอง ว่า ความหมดแห่งกิเลสเป็นนิพพาน. ฉะนั้นเราจึงได้นิพพานแบบพุทธศาสนา มา คือความหมดกิเลส.

ประวัติ ของการใช้คำ "นิพพาน".

นี่คุณดู ประวัติของคำว่า“นิพพาน” มันใช้ได้แม้แก่สัตว์ ใช้ได้แม้แก่สัตว์เดรัจฉาน, แล้วใช้ได้แก่กามารมณ์ บ้ากันไปพักหนึ่ง ใช้ได้แก่สมาธิทุกชั้นตอน สมบัติทุกชั้นตอน แล้วในที่สุดถึงมาพบว่า สันกิเลสเป็นนิพพาน คือของพระพุทธเจ้า.

มันเนื่องจากว่า คำว่า“นิพพาน” นิพพานนี้เป็นของเย็น ใช้กับชาวบ้าน ชาวบ้านทุกคนก็ชอบเย็น เย็นออกเย็นใจ ก็พอแล้ว. หญิงสาวคนหนึ่งเมื่อเห็นพระสิริทนต์ละเดินผ่านไป เขาร้องตะโกนขึ้นว่า นิพพุตา นูน สา มาตา ฯ - บุรุษนี้เป็น

พุทธกาลสลีป

อย่าให้มัน
เข้าไปอยู่ในใจ.

◆ เห็น ก็เห็น ได้ยิน ก็ได้ยิน
รู้สึก ก็รู้สึก

แต่อย่าให้มันเข้าไป
อยู่ในใจของท่าน
(ยึดมันถือมัน)

◆ อย่างที่ตรัสว่า...

“พาหิยะ ! เห็น-สักว่าเห็น
ได้ยิน-สักว่าได้ยิน
รู้สึก-ก็สักว่ารู้สึก
ความตาย (ทุกข์)
จักไม่มีแก่ท่าน.”

◆ บัดนี้ อะไรๆ
มันก็แล่นเข้าไป
อยู่ในใจเสียหมด
ไม่ว่าขี้ฝุ่น
หรือเพชรพลอย
นะโว้ย !

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

ลูกของใคร แม่ของเขา นิพพาน, บุรุษนี้เป็นลูกของใคร พ่อของเขา นิพพาน, บุรุษนี้เป็นสามีของใคร ภรรยาของเขา นิพพาน, ใช้คำว่า นิพพาน อย่างนี้ หมายถึง เย็นอกเย็นใจ ภาษาโลกๆ.

ฉะนั้น คำว่า นิพพาน เป็นคำที่ ถูกยึดไปใช้ทางศาสนา เมื่อฤๅษี มุนี โยคี เขาค้นพบความเย็นอกเย็นใจ ยิ่งไปกว่า เย็นที่บ้าน เขาก็ต้องเอาคำนี้ไปใช้ คือคำว่า เย็นๆ นี้ มาบอกชาวบ้านว่า “ฉันพบเย็นที่ดีกว่า ที่เย็นจริง” แล้วก็มาสอนให้.

เพราะฉะนั้น การที่ออกไปค้นคว้าทางธรรม ทางศาสนาในป่าในดงนั้น มุ่งหมายจะพบเย็นกันทั้งนั้น ; พบเย็นอย่างไรก็เอามาใช้คำว่า “เย็นๆ” ก็คือคำว่า นิพพาน. ถ้าพูดเป็นภาษาไทย ก็พูดว่า เย็น ; แต่ พูดเป็นภาษาที่นั่น สมัยนั้น ก็คือ นิพพาน. ฉะนั้น นิพพาน จึงมีมาก มีหลายระดับ ทุกคนต้องการนิพพาน แต่ว่าต้องการที่เย็นจริง ที่พอใจจริงๆ.

เมื่อพวกที่ถือลัทธิอื่นไปเฝ้าพระพุทธเจ้า สงสาวกของเขาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ก็ไปขอร้องว่า ขอพระองค์จงแสดงนิพพานของพระองค์แก่ข้าพเจ้า ; คุณฟังดูซิ, พวกเหล่านี้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขอร้องว่า ขอพระองค์จงแสดงนิพพานของพระองค์แก่ข้าพเจ้า คือนิพพานอย่างของพระองค์ เพราะพวกเขาเหล่านี้ ก็มีนิพพานเป็นของตัวเองอยู่แล้วทั้งนั้น เขาเป็นพวกลัทธิ เป็นศาสดา มีศาสนาของเขาอยู่แล้ว เขามี

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

นิพพานอย่างของเขาอยู่แล้ว ; เกิดไม่พอใจ เกิดสงสัยขึ้นว่า
นี่ไม่ถูก ก็ไปหา ไปค้นคว้าใหม่ ไปทูลถามพระพุทธเจ้า ; ขึ้น
ทางเหนือไปพบพระพุทธเจ้า ใช้คำว่า “จงแสดงนิพพานของ
พระองค์” คืออย่างของพระองค์ แก่ข้าพเจ้า. แล้วพระพุทธเจ้า
ก็ ทรงแสดงนิพพานอย่างของพระองค์ คือเรื่อง ทำลาย
อัตตา ถอนอัตตา ทำลายกิเลส ; เพราะถ้าทำลายอัตตาเสีย
ได้แล้วมันก็ไม่มียกิเลส.

นี่มันเป็นหลักที่ตายตัว : ถ้าทำลายความรู้สึกว่า
อัตตาตัวตนเสียได้ กิเลสไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่งอก ไม่มีที่เกิด,
กรรมก็สิ้นสุด ไม่มีที่งอก ไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่เกิด, วัฏฏสงสาร
ก็หยุด เพราะกิเลสดับ, กรรมดับ, ผลกรรมมันก็ต้องดับ. นี่
คือเย็น, นิพพานแบบของพระพุทธเจ้า ที่ได้ประกาศสั่งสอน
แจกจ่ายอย่างเป็นแบบของพระองค์.

วิธีรู้จักนิพพาน

ต้องฝึกจิต รู้จักฤทธิ์ของกิเลส.

นิพพานที่เย็นเพราะหมดกิเลสนี้ คุณจะเริ่มรู้จักได้โดย
สังเกต อย่างที่ผมว่า พอกิเลสเกิดร้อนอย่างไร ? คุณศึกษา
อย่างดีซี : พอว่างกิเลส มันไม่ร้อน มันเย็นอย่างไร ? คุณก็
ศึกษาอย่างดี ทำอย่างนี้เรื่อยๆ ไปจะรู้จักกิเลส และรู้จัก
ความไม่มีกิเลส. นี่เป็นวิธีที่จะรู้จักพระนิพพาน.

แล้วต้องรู้สึกด้วยใจของตนนะ ไม่ใช่ใครมาบอก ;

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

เรื่องใครมาบอกหรือว่ามีอยู่ในหนังสือใช้ไม่ได้ดอก. ต้องรู้สึก
ว่าเย็นหรือร้อนอยู่กับใจของตนเอง จึงจะเป็นของจริงเรียกว่า **สนฺทิฏฐิโก** - เห็นได้ด้วยตนเอง. เห็นนิพพานนี้ต้องเย็น,
แล้วก็เย็นจนรู้สึกได้ด้วยตนเอง แล้วก็ เป็น **สนฺทิฏฐิโก** : ถ้า
เป็น เรื่องนิพพาน เขาใช้คำว่า **สนฺทิฏฐิโก** ถ้าเป็นเรื่องของ
ธรรมะ **สนฺทิฏฐิโก**.

เย็นที่เรารู้สึกอยู่ได้ในใจนี้เป็น นิพพาน แล้วก็ เป็น
สนฺทิฏฐิโก - รู้สึกได้ด้วยตนเอง, **อกาลิโก** - ไม่จำกัดเวลา, ไม่
มีกิเลสเมื่อไรก็เย็นเมื่อนั้น. **เอหิพัสสโก** - มาดูๆ มีพอที่ให้
คนมาดู เรียกให้มาดูว่า นี่มาดูซิ มันเย็นอย่างนี้ ; อย่างนี้ก็
เรียกว่านิพพานจริง. **โอบนยิก** - ไม่มีอะไรดีเท่า ในการที่จะ
เอามาไว้ในใจ. **ปจฺจตฺต** เวทิตพฺพ วิทยญฺหิ - วิทยุชนจะรู้ได้
เฉพาะตน. ถ้าอย่างนี้ก็ถูกต้องตาม **สุวากุชาต** **ภควตา**
นิพฺพาน คือนิพพานที่พระองค์ทรงแสดงไว้. เมื่อว่างจาก
กิเลสเรียกว่านิพพาน ชั่วคราวก็เป็นนิพพานชั่วคราว ถ้า
ถาวรก็เป็นนิพพานถาวร.

เมื่อจิตว่างจากกิเลส

จะพบนิพพาน.

ความว่างจากกิเลส เข้า, พุดกันเรื่องความว่างจากกิเลส
หน่อย. ความว่างจากกิเลสนี้มันมีอย่างธรรมชาติ, ตาม
ธรรมชาติก็ได้ คือจิตประภัสสรตามธรรมชาติ ; เมื่อยังไม่มี

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

กิเลสเกิด ตามธรรมชาติมันก็เป็นจิตประภัสสร ก็ว่างจากกิเลสโดยธรรมชาติ. นี้ก็โดยบังเอิญ เราไปอยู่ในป่าช้า หรืออยู่ในที่ที่มันทำให้กิเลสเกิดไม่ได้โดยบังเอิญ อย่างนี้ก็เรียกว่า ว่างจากกิเลสโดยบังเอิญ.

ที่นี้โดยเจตนา เราไปทำสมาธิ ทำวิปัสสนา ทำอะไร โดยเจตนาจะข่มกิเลส กิเลสไม่เกิด นี้เรียกว่า ว่างโดยเจตนา. ที่นี้ถ้าปฏิบัติสูงสุด เป็นสมุจเฉทปหาน ตัดอนุสัยหมด. นี้ก็เรียกว่า มันว่างจากกิเลสแท้จริงถาวร โดยสมุจเฉทปหาน.

ว่างไม่ถาวร ก็คือ ชั่วคราว โดยบังเอิญก็ได้ โดยเจตนาซึ่งมันมีผลเพียงครั้งคราวก็ได้ หรือโดยประภัสสรตามธรรมชาติก็ได้ ; อย่างนี้ว่างไม่ถาวร.

ถ้า ว่างถาวร ก็คือ ทำลายอนุสัยที่ทำให้เกิดกิเลสเสียหมด แล้วสภาพของจิตนั้น มันเปลี่ยนเป็นจิตที่ไม่ยอมให้กิเลสเกิดอีกต่อไป ก่อนนี้จิตมันยังเป็นสภาพที่ยอมให้กิเลสเกิดได้; เดี่ยวนี้ฝึกกันเสียใหม่ ฝึกกันเสียใหม่จนจิตมันเปลี่ยนสภาพเป็นชนิดที่ว่า กิเลสจะเกิดขึ้นมากวนจิตนี้อีกไม่ได้ มันก็ไม่มีกิเลสที่จิตนี้ ก็เรียกว่า สมุจเฉทปหาน ; ความเป็นประภัสสรของจิต ก็ต่อเนื่องกันไป ไม่มีกิเลสแทรกแซง ก็ เป็นนิพพานสมบูรณ์.

นี่เรามี นิพพานชั่วคราว นิพพานตัวอย่าง หล่อเลี้ยงชีวิตไว้. ผมขอเตือนเสมอ ขอทวงไว้เสมอ ; เดี่ยวคุณ

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

จะไม่ให้ความยุติธรรม ว่ามันรอดชีวิตอยู่ได้เพราะนิพพานน้อยๆ มันหล่อเลี้ยงไว้. ฉะนั้นอย่าเนรคุณต่อนิพพานชนิดนี้ ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้มาหล่อเลี้ยงไว้แล้ว เราก็คบอดหัวเป็นบ้าตายแล้ว.

เดี๋ยวนี้เราก็ยังมีปวดหัว มีนอนไม่หลับ มีโรคประสาท มีโรคจิตอยู่ เพราะวานิพพานชนิดนี้ไม่ค่อยจะมี สำหรับคนนั้น, สำหรับบุคคลนั้น นิพพานน้อยๆ นี้มันไม่ค่อยจะมี. เพราะฉะนั้น จึงนอนไม่หลับ ปวดหัวเป็นโรคประสาท เป็นโรคจิตอย่างน่าละอายแหมว ละอายหมา เพราะแหมวมมันไม่เป็น.

นี่นิพพานน้อยๆ นี้แหละ มันช่วยคุ้มไว้ถึงขนาดนี้ ; ฉะนั้น เราจะ พยายามให้มันมีสภาพปกติของจิต คือไม่มีกิเลส นั้นให้มากพออยู่เสมอ ให้ความว่างกิเลส ใหญ่ยาวออกไป ทั้งใหญ่ทั้งยาว จนติดต่อกันหมด ก็มีว่างมากขึ้น มีนิพพานมากขึ้น เป็นสุขมากขึ้น.

ยุคนี้คงจะทำยาก เพราะว่าสิ่งที่ เป็นข้าศึกแก่นิพพาน มันมีมากมาย คือความเจริญแผนใหม่. ความเจริญทางวัตถุสมัยใหม่ นี้ มันเป็นข้าศึกแก่นิพพาน, มันยั่วกิเลส มันส่งเสริมกิเลส. ฉะนั้นบทเรียนนี้ จึงทำยากสำหรับคนสมัยนี้ ซึ่ง มีวัตถุกำหน้ายั่ววนกิเลส มากเกินไป ; สมัยโบราณเขาคงไม่ยุ่งยากลำบากมากเหมือนสมัยนี้ เพราะมันไม่มีสิ่งยั่วกิเลส มากเหมือนสมัยนี้.

พุทธกาลสลิขิต

เมื่อไรจะได้..?

◆ ท่านอาจารย์

เมื่อไรผมจะได้ดวงจันทร์นั้น?

ตอบ : เมื่อแก่รู้ว่า

มันเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะได้,
ไม่ควรได้, ป่วยการ.

◆ เมื่อไร จะได้นิพพาน?

ตอบ : เมื่อรู้ว่า

ไม่มีอะไรที่ควรรอกได้,
ไม่มีอะไรที่ต้องได้.

ไปนิพพานทางไหน?

◆ ไปนิพพานทางไหน?

ตอบ : ไปทางทะเลสุดตัวเอง.

◆ ไกลเท่าไร?

ตอบ : แค่ยาววา หนาคืบ
แต่คนไม่รู้นี้กว่าเดินทาง
หมื่นกัลป์แสนกัลป์

◆ ทำอย่างไร?

ตอบ : ดูทะเลสุปรุโปร่งตัวเอง
ในทุกแ่งทุกมุม
แห่ง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
สุญญตา ตตาตา.

นิพพานที่นี้และเตี๋ยวนี!

แล้วเราจะยอมเป็นบ้าอายุแมวอยู่หรือ ? เราก็ต้อง
เร่งกำลังจิต กำลังอะไรให้มันว่างจากกิเลสให้ได้. อย่าให้กิเลส
มันลากหัวเราไป, หลงไหลมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่งก้าวหน้า
แห่งยุคใหม่ ยุคปัจจุบัน ; เรียกว่าเมื่อมันมีวัตถุก้าววนกิเลส
มาก มันก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องเพิ่มกำลังของพระนิพพานให้
มาก ; ถ้าไม่อย่างนั้น เราก็ต้องอายุแมว แล้วก็ไปเป็นทาส
ของวัตถุนิยม มีความทุกข์ไม่สิ้นสุด นี้เรียกว่า เรื่องของ
นิพพาน มีปัญหาอย่างนี้ มีข้อเท็จจริงแก่พวกเราอย่างนี้ มี
ปัญหาอย่างนี้แก่ทุกคนในโลก.

รู้จักนิพพานที่นี้และเตี๋ยวนีกับเกิด.

อ้าว, ที่นี้ก็มาพูดถึง ที่ว่า นิพพานที่นี้และเตี๋ยวนี กัน
ดีกว่า ; เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ทำให้ผมถูกด่า จนไม่รู้จะด่า
กันอย่างไรแล้ว ว่าเอาพระนิพพานมาทำให้สำเร็จประโยชน์
ที่นี้และเตี๋ยวนี. ในเมื่อเขาต้องการให้ตายแล้วเกิด, ตายแล้ว
เกิด, ตายแล้วเกิด, ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติ แล้ว
จึงจะนิพพาน. แล้วเรามาทำให้เป็นว่า ที่นี้และเตี๋ยวนีก็มี
นิพพาน เขาก็โกรธ ไม่รู้ว่ามันจะไปขัดประโยชน์ของเขาหรือ
อย่างไร ก็ไม่ทราบ.

เขาหาเรื่องราว เรามาหลอกคนว่า นิพพานที่นี้และ
เตี๋ยวนี หรือ ทำให้นิพพานนี้ด้อยค่าลงไป เพราะทำได้ที่นี้
และเตี๋ยวนี. เขาให้ถือว่า หมื่นชาติ แสนชาติจึงจะได้ ; ถ้า

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

อย่างนั้นคำมั่นก็มากซิ ; พอมาทำได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ กลายเป็นของง่ายไป. เขาคัดค้าน ก็ด่า ; ไม่เป็นไร , เราไม่ได้ต้องการอะไรแก่คนพวกนี้ เราต้องการให้คนทั่วไปต่างหากได้รับประโยชน์จากนิพพาน.

จิตถึงนิพพานได้ ต้องละอุปาทาน.

มีหลักอยู่ว่า เมื่อใดเกิดอุปาทาน เมื่อนั้นไม่นิพพาน คือจิตของเขายึดมั่นในสิ่งใดอยู่. คุณรู้ความหมายว่า จิตของเรากำลังยึดมั่นถือมั่น เป็นตัวเป็นตนในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานไม่ได้ ; เมื่อใดจิตไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานเอง เป็นนิพพานในทิวฏฐธรรมนี้ด้วย.

จะเล่าเรื่องก็คือว่า มีคนที่เป็นนักคิดนักศึกษานี้ เป็นฆราวาสทั้งนั้น ไม่มีพระเลย เป็นพระอินทร์ก็มี ก็มาทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ทำไมคนจึงไม่นิพพานในทิวฏฐธรรม ? คือทำไมคนจึงไม่บรรลุนิพพานในความรู้สึกของตัวเองที่รู้สึกได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ? ทิวฏฐธรรมนั้นหมายความว่า รู้สึกอยู่กับใจของตัวเอง.

เขามาถามว่า ทำไมคนจึงไม่นิพพานชนิด ที่รู้สึกอยู่กับใจเอง ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ? ทิวฏฐะ ธมฺเม - ในธรรมอันตนเห็นแล้วเทียว, คือในความรู้สึกที่ตนกำลังรู้สึกอยู่เทียว; ไม่ใช่ต่อตายแล้ว, ตายแล้วจะรู้สึกอย่างไรได้ ก็คือที่นี้และเดี๋ยวนี้.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสตอบว่า มันเป็นอย่างนั้น, คือท่านยกมาทั้งกะบิ ทั้งระบบ เรื่อง ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ๖ อย่าง แล้วท่านก็ตรัสทีละอย่าง.

ท่านก็ต้องตรัสว่า เรื่องตานี้ เห็นรูปก่อน เป็นเรื่องแรก. รูปที่ตาเห็นนั้น เป็น อัญญา แปลว่า นำปรารถนาอย่างยิ่ง. กนฺดา - ยั่วให้เกิดความรัก. กานดาเป็นภาษาไทย มาเป็นกานดา, นางกานดาคือนางสาวที่น่ารัก. กนฺดา - น่ารักอย่างยิ่ง. มนาปา - นำพอใจอย่างยิ่ง. ปิยรูปา - มีลักษณะน่ารัก, กามุปสนฺหิตา - เป็นที่เข้าไปตั้งอาศัยแห่งกาม. รูปชนิดนั้นเป็นที่เข้าไปตั้งอาศัย แห่งกาม คือ ความใคร่, รชนียา - ย่อมจิต.

รูปนั้น อัญญา, กนฺดา, มนาปา, ปิยรูปา, กามุปสนฺหิตา, รชนียา ; หมายความว่า รูปนั้น นำใคร่ น่ารัก นำพอใจ ลักษณะชวนรัก ก็เป็นที่เข้าไปตั้งแห่งความใคร่ แล้วก็ย่อมจิตจับจิตอย่างยิ่ง รูปนั้นมีลักษณะอย่างนั้น.

ที่นี่ บุคคลนั้นเห็นเข้าแล้ว ; ถ้าเขาชอบใจอย่างยิ่ง อภินนฺทติ - ชอบอย่างยิ่ง, อภิวทติ - พร่ำสรรเสริญอยู่อย่างยิ่ง. พร่ำสรรเสริญ; ก็คุณนี่คิดว่า พอมันถูกใจอะไร อร่อยอะไรนี้ มันทำเสียงสุดปากบ้างอะไรบ้างนี่ ; อภิวทติ - พร่ำสรรเสริญ เหมือนกับคนบ้า เพราะสิ่งนั้นมันอร่อย มันสวย. แล้วก็ อชฺโฌสย สิกฺขติ - ผังจิตใจเข้าไปหมกอยู่ในสิ่งนั้น.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

อย่าฟังแต่เสียงนะ คือนึกถึงของจริงที่มันสวยอย่าง
ยิ่ง, แล้วมันก็เพลिनอย่างยิ่ง, แล้วมันก็พรวดแสดงทางปากนี่,
ว่าพอใจอย่างยิ่ง, แล้วจิตมันก็ฝังลงไป在那นั่นอย่างยิ่ง, คือ
กายมันก็เป็นไป วาจามันก็เป็นไป จิตมันก็เป็นไป ในทางที่
จะเข้าไปหลงไหลในสิ่งนั้น. นี้เรียกว่า เขามัน เพลิตเพลิต พรวด
สรรเสริญ เมามาก อยู่อย่างนี้ละ.

วิญญาณของเขา ก็เป็นวิญญาณที่กิเลสเหล่านั้นเข้าไป
ไปอาศัยแล้ว, กิเลส คือความรัก ความหลงไหล ความกำหนด
เข้าไปอาศัยอยู่ในจิตของเขา ในวิญญาณ ในจิตของเขา. นี้
ความที่จิตมันถูกกิเลสเข้าไปอาศัย นี้ก็เรียกว่า อุปาทาน -
ยึดมั่นถือมั่น ว่าสวย ว่าหญิง ว่าชาย, ว่าอะไรก็ตาม แล้วก็
ของกู เพื่อตัวกู, เพื่อของกู นี้เรียกว่าอุปาทาน. ความที่วิญญาณ
นั้นถูกกิเลสเข้าไปอาศัยแล้ว กิเลสมันไปจับจิตนั้นแล้ว ก็
คือจิตมันก็ฝังอยู่ในอารมณ์นั้น นี้เรียกว่า อุปาทาน. ผู้ที่มี
อุปาทาน ไม่ปรินิพพาน ในความรู้สึกของตน คือในทิฏฐิ
ธรรม ไม่นิพพาน.

เอ้า, ทีนี้ก็ไปเปรียบเอาเองในทางที่ตรงกันข้าม : เมื่อ
รูปที่มันน่าใคร่ น่ารัก น่าพอใจ เป็นที่ตั้งแห่งกาม ย่อมจิต
ย่อมใจมาถึงเข้า. ทีนี้คนคนนั้น หรือภิกษุนั้นก็ตามมีธรรมะ
พอ มีสติปัญญาพอ เขาก็เห็นว่า โอ้ย! มันแค่นั้นแหละ, มัน
เท่านั้นแหละ, มันปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ อย่างนั้นแหละ.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

ถึงแม้ว่าน่ารักนี้มันก็เป็นเรื่องที่เขาสมมติ รู้สึกอย่างนี้ว่าน่ารัก มันเห็นเป็นอย่างนั้นเอง. แล้วยังเห็นลึกไป โดยรายละเอียดอะไรก็ได้ ว่า **ไม่เที่ยง** ว่า **อนัตตา** ว่าเป็นทุกข์ ; เมื่อคนๆ นี้เขามีความรู้พอ เขาจะศึกษามาอย่างไร ก็ไม่ได้พูดโดยรายละเอียด. แต่คนๆ นี้เขามีความรู้สึกพอ มีสติพอ มีปัญญาพอ เขาก็ไม่หลงเพลิดเพลिन ไม่หลงพรั่าสรรเสริญ ด้วยปาก ใจของเขาก็ไม่ฝังลงไป.

เมื่อเป็นอย่างนี้ วิญญาณหรือจิตของคนๆ นั้นก็ไม่ถูกกิเลสอาศัย, กิเลสไม่เข้าไปอาศัยได้ในจิตนั้น นั่นคือไม่มีอุปาทาน ผู้ที่ไม่มีอุปาทาน ย่อมปรินิพพานในทิวฏฐธรรม ในความรู้สึกของตนเองที่**นี้และเดี๋ยวนี้**.

มันสำคัญอยู่ที่คำว่า“อุปาทาน”; อย่าให้เป็นตัวภาษาหนังสือจดไว้ในสมุด หรือหูฟังว่า อุปาทาน ; ไม่พอ, ไปรู้จักอุปาทานที่เรามีอยู่จริง. **ทุกๆ คนมีอยู่จริง มีอุปาทานในรูปที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในเสียง ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในกลิ่น ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในรส ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, สัมผัสผิวหนังที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ความรู้สึกหรือสัญญา อะไร ที่มันเป็นที่ตั้งแห่งกามในใจนี้.**

ส่วนใหญ่ ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ มันเป็นเรื่องเพศตรงกันข้าม ทั้งนั้นแหละ, ของเพศตรงกันข้ามทั้งนั้น : **รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ทัมมารมณฺ์ ที่เนื่องกัน**

พุทธทาสลิขิต

ถ้าไปทางไปนิพพาน จึงยาวนาน..?

◆ เพราะความโง่ (อวิชชา)
ในหัวของเรา
มันยาวมากนั่นเอง.

◆ พยายามหดความยาว
ของความโง่ในหัวของเรา
ให้สั้นเข้าเถิด
ทางไปนิพพานก็จะสั้นเข้ามา
เองเป็นแน่นอน.

◆ หดอวิชชา โดยการศึกษา
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
กระทั่ง สุธมฺมมุตตา ตถาตา
ให้แท้จริง มากเข้า
พระนิพพานก็จะสั้นเข้ามา
โดยไม่ต้องสงสัย !

◆ พอเห็นจิตประภัสสร
นิพพานชั่วคราว
ก็มีอยู่เป็นระยะๆ
พอเห็นตถตา
นิพพานก็อยู่ที่นี้-เดี๋ยวนี้.

นิพพานที่นี้และเตี้ยวนี้!

อยู่กับเพศตรงกันข้ามนี้ จับจิตยิ่งกว่าสิ่งใด, เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานยิ่งกว่าสิ่งใด ฝ่ายหญิงก็เป็นแก่ชาย ฝ่ายชายก็เป็นแก่หญิง นั้นอุปาทานมันมาจาก ๖ ประการนี้ ที่มันมีอำนาจรุนแรง.

แล้วเราก็ไปดูของจริงซิ ; อย่าดูตัวหนังสือ, ดูของของจริงนั้น, ดูที่มันเกิดแก่ใจของเราจริงๆ เราก็จะรู้จักอุปาทาน. เราก็จะรู้จักว่า พอมีอุปาทานแล้ว จิตใจนี้เหมือนกับถูกอัดไว้ด้วยไฟ, บอกไม่ถูกดอก มันเหมือนกับว่าถูกที่มถูกแทง ถูกเผา ถูกลน ถูกมัด ถูกครอบงำ ถูกอะไรทุกอย่าง ; มีอุปาทานก็ไม่นิพพาน คือไม่ว่างไม่เย็น. ที่นี้ ถ้าจิตในมันเป็นอิสระ มันไม่เป็นอย่างนั้นได้ มันก็ว่าง มันก็เย็น

ต้องควบคุม รู้ทันผัสสะและเวทนา เพื่อไม่เกิดอุปาทาน.

นี่นิพพานที่นี้ และเตี้ยวนี้ มีได้เพราะเราสามารถควบคุมสิ่งที่มาสัมผัสด้วย ไม่ให้สร้างความเพลิดเพลिन พร่ำสรรเสริญ หรือเมามาก ขึ้นมาในใจเราได้ มีเท่านั้น ถ้าคุณทำได้ เรื่องนิพพานนี้ก็จะเป็นของจริง ไม่ใช่ของพูดไว้พูดเฉยๆ ไม่หลอกใคร. เราก็จะเป็นพุทธบริษัทจริง เพราะเรารู้จักนิพพานและเราทำให้มีนิพพาน เสวยรสของพระนิพพานได้ ฉะนั้น ก็ไปต่อสู้กับสิ่งที่มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ; เอาชนะได้ ไม่มีการตกลงไปเป็นทาสของสิ่งนั้น ก็

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

เรียกว่าไม่มีอุปาทานผูกพัน ; เมื่อนั้นก็นิพพาน คือว่างจากกิเลส, แล้วก็เย็นอยู่ตามธรรมชาติของจิตประภัสสร. นี่นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้ มันเป็นอย่างนี้.

ถ้าจะเกีย่งให้ บำเพ็ญบารมี หมิ่นชาติ แสนชาติก็ได้ เพราะว่าเกิดตัวกูในอารมณ์ครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่ง เดือนหนึ่งอาจเกิดได้หลายร้อย ปีหนึ่งอาจเกิดได้หลายพัน หลายหมื่น ยี่สิบสามสิบปีก็เกิดได้หลายแสน พอแล้ว, พอแล้ว อย่าให้มันมากกว่านั้นเลย มันควรจะขีดหลาบแล้ว นี่ บำเพ็ญบารมีกันหมิ่นชาติแสนชาติ ได้ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง มันก็ไม่ค้ำกันดอก.

หลักที่เขาว่า ให้บำเพ็ญบารมีหมิ่นชาติ แสนชาติ เสียก่อนจึงจะนิพพาน ; ของเราปฏิบัติได้แบบนี้, แต่ของเขามันจะเหลวคว้าง. เขาต้องรอเข้าโลงแล้ว หมิ่นครึ่ง แสนครึ่ง เดียวก็ลืมหวมด ชี้เกียดพุดกัน เข้าโลงตั้งแสนครึ่ง ; เราไม่ทันจะเข้าโลงสักที เรามีการเกิดตาย แห่งตัวกูนี้ ตั้งแสนครึ่งเหมือนกัน.

เป็นอันว่า มันไม่ขัดกันละ, ที่ว่าจะต้องสร้างบารมีแสนชาติจึงจะนิพพาน ถูกแล้ว; แต่ว่าที่นี่และเดี๋ยวนี้ เราสร้างได้ แสนชาติ, แล้วหลังจากนั้นมันมีการขีดหลาบ มันฉลาดพอที่จะทำไม่ให้เกิดกิเลสเกิด คือเราทำอยู่ตลอดแสนชาตินั้นแหละ ไม่ให้เกิดกิเลส อนุสัยลด ๆๆ เดี่ยวนี้หมดอนุสัย กิเลสเกิดไม่ได้ มันก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

จะนั้น เมื่อคุณบังคับความรู้สึกได้ครั้งหนึ่ง เมื่อนั้นแหละคือสร้างบารมีครั้งหนึ่ง. ถ้าคุณปล่อยจิตไปตามอารมณ์ก็เพิ่ม ๆ ๆ ๆ บวก ๆ ๆ อนุสัยบังคับจิตไว้ได้ ทุไม่ไปร่อยกับมึงบังคับจิตไว้ได้อย่างนี้ทีหนึ่ง มันลบ ๆ ๆ ๆ หนึ่ง ๆ ๆ อนุสัยมันเป็นลบ ; ไม่เท่าไรมันก็หมด มันไม่มีพื้นฐาน รากฐาน ไม่มีเดิมพันที่จะเกิดกิเลส ก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์

ระวัง ทำให้อุปาทานลดลง จะถึงนิพพานโดยลำดับ.

นี่พูดกันในชีวิตประจำวัน คุณจะต้องถือเป็นเรื่องประจำวัน ; เพราะว่าเรื่องที่จะมาให้เกิดกิเลสมันมาทุกวัน ๆ เรื่องที่จะกำจัดมันเสีย ก็ต้องเป็นเรื่องทุกวัน ๆ ประจำวัน ; อย่าได้ไปหลงรัก หลงเพติดเพลิน พร่ำสรรเสริญ เมาหมก; จิตไม่ถูกกิเลสอาศัย ไม่มีอุปาทาน ก็จะเป็นนิพพานในทิวฐธรรมอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้. นี่คือ เรื่องนิพพาน.

อ้าว, ตอนทำยนี้อยากจะพูดอีกนิตหนึ่งว่า นิพพานนี้ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์ ; พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าอย่างนั้น ลหุธา มุธา นิพพุติ ภูณชมานา - ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์กับใคร. นี่น่าจะขบใจนิพพานหรือพระพุทธเจ้า ไม่เรียกร้องอะไร, ไม่เรียกคิดค่าอะไร.

ระวังอย่าให้อุปาทานเกิดขึ้น มันก็เป็นนิพพานเอง ไม่ยากลำบาก ไม่เหลือวิสัย แล้วก็ไม่ต้องสตางค์, แล้วก็ทำให้

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

เสร็จเสียก่อนเข้าโลง. ผมจึงพูดคำขึ้นมาใหม่อีกคำหนึ่งว่า “ตายก่อนตาย คือนิพพาน” ; แต่ผมก็ได้ยินมาจากคนเฒ่าคนแก่อีกทีหนึ่ง ผมลืมเสียแล้วว่าใครพูด คือมันเนื่องกันมากับที่ว่า สวรรค์ในอก นรกในใจ นิพพานอยู่ที่ตายก่อนตาย.

นี่อย่าตายายของเราไม่ใช่เล่น สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ ; ไม่เรียกว่าอยู่ใต้ดิน อยู่บนฟ้าอะไร เหมือนที่เขาพูดกันแต่ก่อน. แล้ว นิพพานนั้นอยู่ที่ตายเสียก่อนตาย คือตัวกูๆๆ ที่เคยเกิดวันละหลายๆ หน ให้มันตายสนิทเสียก่อน แต่ที่ร่างกายนี้จะตายเข้าโลง มันยิ่งแสดงว่า ที่นี่และเดี๋ยวนี้; ก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย จะเข้าโลง ตัวกูของกู แห่งอุปาทาน ให้มันหมดเสียก่อน นั่นแหละคือนิพพาน.

นิพพานคือตายเสียก่อนตาย ทำได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ แล้วก็ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์ ใครยังไม่เอาอีก คนนั้นโง่ก็มากน้อยไปคำนวณเอาดู.

นี่ผมพูดเรื่องที่ผมถูกตำให้คุณฟัง. พอผมพูดว่า “นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้” แล้วก็ถูกตำ, แล้วมันเปลี่ยนไม่ได้. จะตำก็ตำไปเถอะ มันเป็นเรื่องจริง อย่างนี้ มีหลักฐานในพระพุทธรภาษิตอย่างนี้ ก็มีการทดสอบด้วยใจจริงอย่างนี้ ; แล้วมันก็เห็นชัดๆ อยู่อย่างนี้ เป็น สันติภูมิจิโก อยู่อย่างนี้. มันก็คงสภาพอย่างนี้ไว้, ก็คงพูดว่าอย่างนี้ : นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เอาไปศึกษาเพิ่มเติมความรู้เรื่องพุทธศาสนาให้เต็ม. ผมบอกมาแล้วแต่ครั้งต้น ครั้งแรกว่า ผมจะเลือกสรรมาแต่เรื่องที่สำคัญ เป็นเนื้อหา เป็นสาระ ทั้งหมดทั้งสิ้น ตั้งแต่ต่ำจนถึงสูงที่สุด มาพูดด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำ ; อย่างที่ผมกำลังทำอยู่นี้.

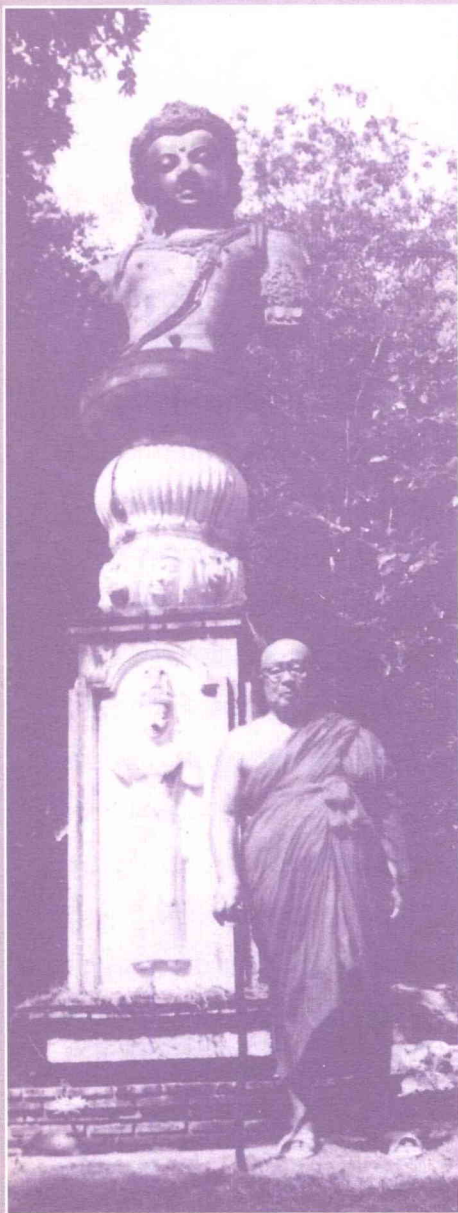
เรื่อง“นิพพาน”นี้จะพูดกันเป็นเดือนๆ ก็ได้ ; แต่เนื้เอามาแต่เนื้อหาสาระ หัวข้อที่เป็นหลัก มันก็พูดเดี๋ยวนี้ชั่วโหม่งกว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้, แล้วก็คาบเกี่ยวไปถึงเรื่องอื่นด้วย ที่มันคาบเกี่ยวกันอยู่เป็นธรรมดา, อะไรเป็นเหตุให้ไม่นิพพาน อะไรเป็นเหตุให้นิพพาน ก็ต้องพูดถึงด้วย

เอาละเลิกกันทีนะ เลิกว่านิพพานนี้เหลือวิสัยนิพพานไม่มีประโยชน์ นิพพานจัดขีด นิพพานต้องรอเข้าโลงหมิ่นหน แสนหน นี้เลิก. เอาเป็น นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ ก็จะเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง, มีพระนิพพานได้จริง. มีพุทธศาสนาจริงคือมีนิพพาน เป็นพุทธบริษัทจริง คือรู้เรื่องนิพพาน.

อ้าว, ขอยุติการบรรยายชั่วโหม่งนี้ไว้เพียงเท่านี้ แล้วก็ปิดประชุม.

(ธรรมบรรยาย ชุด “มหาวิทยาลัยต่อทางสุนัข” ครั้งที่ ๔
แสดงแก่พระภิกษุราชภัฏ ณ สวนโมกขพลาราม - ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓)

พุทธกาลสลีปิต

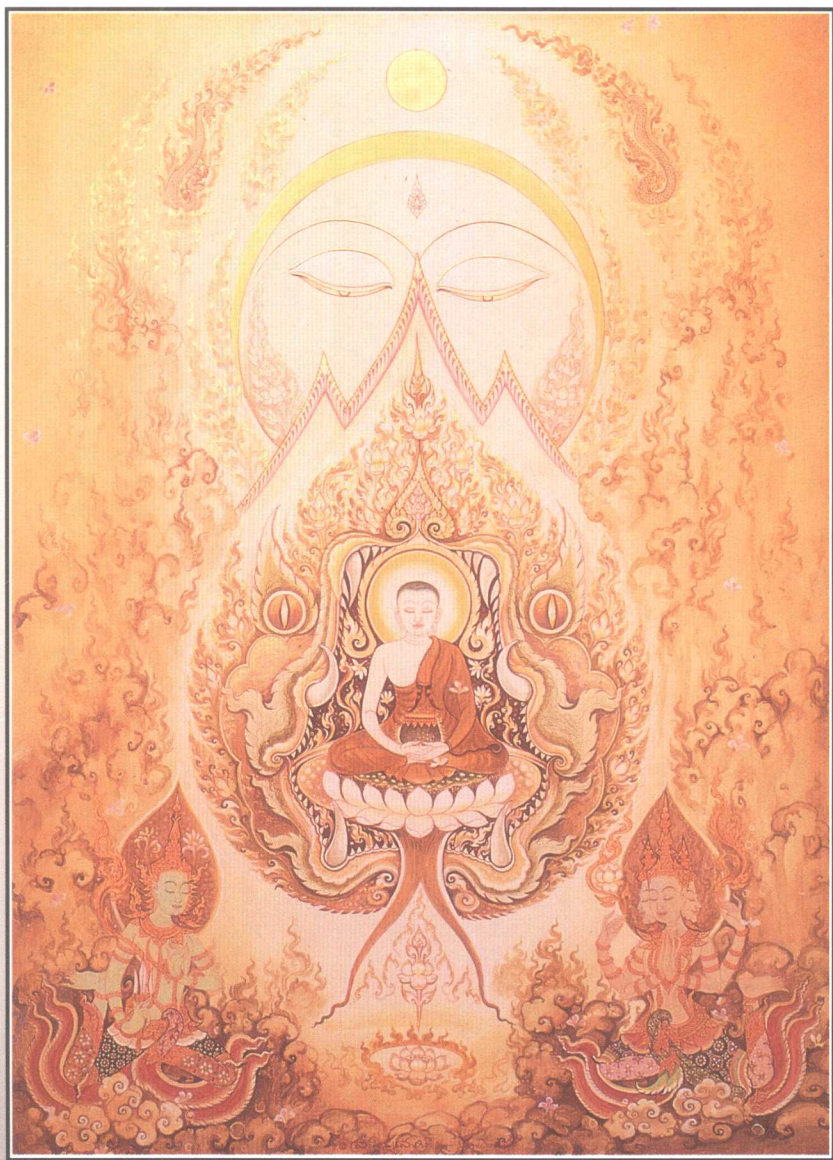
บุญกลายเป็นบาป

- ◆ บุญจะกลายเป็นบาป
เมื่อมีความยึดมั่นถือมั่น.
- ◆ แม้จะเป็นบาปคนละชนิด
มันก็กัดเจ้าของโดยเท่ากัน.
- ◆ เช่นเดียวกับนรกทุกขุม
ร้อนเหมือนกันหมด.

เราไม่มีปัญญา ที่จะมีเงินถึงล้าน

- ◆ เราไม่มีปัญญา
ที่จะมีเงินถึงล้าน
แต่เราก็สามารถทำประโยชน์
อันมีค่าถึงร้อยล้านพันล้านอยู่
- ◆ อย่าไปมัวหาเงินอยู่เลย
มาทำประโยชน์กันดีกว่า
นั่นคือ ทำให้เพื่อนร่วมโลก
ของเรารู้จักดับทุกข์
หลุดเห็นแก่ตัว.

อยู่
ให้
เ
ห
ม
อ
น
ฉ
ง
ใน
ปาก
ง

ผลุงขึ้นมาจากนรกให้ฉับพลัน แล้วนั่งพักบนสวรรค์กันสักครู่
ต่อแต่นั้นเหานิพพานานโขอยู่ ชีวิตผู้ประเสริฐศรีอย่างนี้แลฯ